

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA BIOTECHNICKÝCH ÚPRAV KRAJINY

DROBNÁ SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURA V KRAJINĚ
DIPLOMOVÁ PRÁCE

VEDOUCÍ PRÁCE: Doc. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, PhD.

DIPLOMANT: Bc. Nina Koudelková

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením

Doc. Ing. arch. ThLic. Jiřího Kupky, PhD., a že jsem uvedla všechny literární
prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Praze 22. 4. 2013

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří se třeba i malou měrou podíleli na sepsání této práce.

Především bych velmi ráda poděkovala Doc. Ing. arch. ThLic. Jiřímu Kupkovi, PhD. za vedení této diplomové práce, odborné připomínky a rady.

Dále bych ráda poděkovala PhDr. Marii Gronychové, ředitelce Vlastivědného muzea v Šumperku za souhlas s poskytnutím podkladů ze sbírek muzea,

Mgr. Zbyňkovi Žouželkovi z muzea v Mohelnici za poskytnutí podkladů a odborné konzultace k území města Mohelnice,

Mgr. Márii Kudelové a Mgr. Pavlíně Janíčkové z Vlastivědného muzea v Šumperku za poskytnutí podkladů a odborných konzultací k území města Loštice a obce Moravičany,

Drahomíře Mošovské z Památníku Adolfa Kašpara v Lošticích za poznatky k drobným sakrálním objektům na území města Loštice,

Miroslavu Kusému, kronikáři obce Palonín za poskytnutí podkladů z obecní kroniky,

Bc. Daně Vinopalové za překlad německého textu, Martině Šosté za pomoc při shánění doporučené i ostatní literatury, Jaromíru Vítkovi z Mohelnice za poskytnutí fotografie ze soukromé sbírky, všem svým kamarádům za podporu.

Můj největší dík patří především mé rodině, která se mnou měla trpělivost a pevné nervy. Děkuji Vám všem.

Abstrakt

Cílem diplomové práce je identifikace a klasifikace drobné sakrální architektury na vymezeném území Hané (katastrální území města Mohelnice, Loštice, obcí Moravičany a Palonín). Krajinářské vyhodnocení drobných sakrálních objektů a především vazby těchto staveb na starou cestní síť a hranice pozemků bude probíhat na základě podrobného terénního průzkumu, kde bude zjištěn i aktuální stav drobné sakrální památky a její poloha v krajině.

Vznikne tak unikátní katalog drobných sakrálních objektů, který může sloužit jako podklad pro dílčí analýzy v rámci hodnocení krajinného rázu, při tvorbě územního plánu, návrhu plánu společných zařízení při komplexních pozemkových úpravách, pro potřeby konkrétní obce apod

Klíčová slova

kulturní krajina, krajinný ráz, staré cesty, drobné sakrální památky

Abstract

The aim of this thesis is the identification and classification of small sacral architecture in the defined territory in Haná (cadastral town Mohelnice, Loštice, cadastral municipalities Moravičany and Palonín). Landscaping evaluation of small sacral objects and especially linkage these objects on the old road network and land boundaries will be based on detailed field survey, where will be determined actual status of small sacral object and its position in the landscape.

It will arise a unique catalog of small sacral objects that can serve as a basis for sub-analysis in the evaluation of the landscape, the creation of the development plan, the draft plan of common facilities for complex land consolidation for the needs of a particular community, etc

Key words

cultural landscape, landscape, old roads, small sacral monuments

OBSAH:

1. Úvod.....	8
2. Cíle práce	9
3. Literární rešerše.....	10
3.1. Vymezení základních pojmů	10
3.2. Typologie drobných sakrálních objektů	11
3.2.1. Kříž.....	11
3.2.2. Boží muka	16
3.2.3. Kapličky	17
3.2.4. Zvoničky	18
3.2.5. Sochy a sousoší světců	19
3.2.6. Obrázky svatých.....	20
3.3. Vztah drobné sakrální architektury a cestní sítě.....	21
3.3.1. Poloha drobné sakrální architektury vzhledem k cestní síti.....	21
3.3.2. Vznik cestní sítě	22
3.4. Vztah drobné sakrální architektury a vegetačních doprovodů	27
3.4.1. Symbolika stromů	27
3.4.2. Vztah drobné sakrální architektury a vegetace	28
3.5. Vztah drobné sakrální architektury k pozemkové držbě	29
3.5.1. Historické mapové podklady.....	30
3.5.2. Drobná sakrální architektura a pozemkové úpravy.....	33
4. Metodika	37
5. Charakteristika zájmového území.....	39
5.1. Lokalizace	39
5.2. Přírodní charakteristika zájmového území	39
5.3. Stručná historie zájmového území a současný stav.....	42

6.	Katalog drobných sakrálních objektů v zájmovém území.....	48
7.	Výsledky a diskuse.....	111
8.	Závěr	112
9.	Přehled literatury a použitých zdrojů	113
10.	Seznam obrázků	121
11.	Přílohy	126

1. Úvod

Naše krajina je protkaná systémem cest, který již od pradávna měl svůj účel a poslání. Neodmyslitelným doprovodným prvkem těchto cest jsou drobné sakrální stavby v podobě křížů, božích muk, kapliček a ostatních drobných sakrálních objektů. Tyto stavby přetrvaly ve větší míře v naší kulturní krajině dodnes, většina zůstala na svém původním místě, jiné byly přemístěny na místo nové, ostatní beze stopy z krajiny zmizely. Při každodenním cestování krajinou si jen málokdo všimne opuštěné kapličky v poli, která zde stojí několik století a zamyslí se, jaký byl asi její účel a proč stojí zrovna tam, kde stojí?

Vzhledem k faktu, že člověk má nejbližší k místu, kde se narodil a prožil zde kus svého života, je smutné, že většina obyvatel obce, ve které žijí od narození, nevnímá drobné sakrální objekty ve volné krajině, ale pouze cestu z práce a do práce. V zájmovém území bylo zpracováno několik publikací věnující se historii, vývoji a současnosti měst a obcí, žádná z nich ale nezmiňuje drobnou sakrální architekturu jako dílčí téma. Na základě tohoto faktu si autorka zvolila téma „Drobná sakrální architektura v krajině“, aby přiblížila nejen sobě, ale i místním obyvatelům historii a vývoj drobných sakrálních staveb v okolí svého rodného města.

Tato diplomová práce ve své analytické části podrobně zpracovává téma drobné sakrální architektury a cestní sítě jako celek. Podrobně popisuje typologii drobných sakrálních objektů, vývoj cestní sítě, popisuje historické mapové podklady znázorňující jak drobné sakrální objekty, tak i cestní síť. Neméně se věnuje vegetačním doprovodům, které doplňují drobné sakrální objekty, jejich symbolice a historickému významu.

V teoretické části se autorka zaměřuje na drobné sakrální objekty nacházející se na vybraném území Hané, kde na základě terénního průzkumu ověřuje jejich výskyt na místech, které jsou zaznamenané v mapových podkladech, ověřuje jejich stav a polohu vůči cestní síti. Výsledkem terénního průzkumu bude katalog stávajících i zaniklých drobných sakrálních objektů doplněný o mapový výstup s přehledem těchto staveb.

2. Cíle práce

Cílem diplomové práce je identifikace a klasifikace drobné sakrální architektury na vymezeném území Hané, a to se zaměřením na krajinářské vyhodnocení drobných sakrálních objektů (zapojení do krajinného rámce, zeleň) a především vazby těchto staveb na starou cestní síť a hranice pozemků.

Klasifikace drobné sakrální architektury bude probíhat na základě podrobného terénního průzkumu, kde budou zjištěny všechny potřebné poznatky o zkoumaných objektech. Tyto poznatky budou doplněné o informace získané od oslovených institucí a osob a následně bude vypracován podrobný katalog objektů včetně fotodokumentace.

Výsledkem terénního průzkumu a bádání bude unikátní katalog drobných sakrálních objektů, který může sloužit jako podklad pro dílčí analýzy v rámci hodnocení krajinného rázu, při tvorbě územního plánu, návrhu plánu společných zařízení při komplexních pozemkových úpravách, pro potřeby konkrétní obce apod.

3. Literární rešerše

Literární rešerše v této práci se zabývá typologií drobné sakrální architektury na našem území, jejím vývojem nejen z hlediska materiálového zpracování a umístění ve vztahu ke krajině, cestní síti a vegetačních doprovodů. V návaznosti na tuto problematiku popisuje podrobně vznik cestní sítě a vývoj pozemkové držby v rámci pozemkových úprav.

3.1. Vymezení základních pojmů

V práci bude autorka používat pojmy, které mají více výkladů a definic, ale pro tuto problematiku bylo vybráno toto pojetí, které je definováno níže.

KRAJINA – definice dle § 3 odst. 1 písmena m) zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny uvádí, že krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.

KULTURNÍ KRAJINA – je mozaikou ekosystémů do různé míry ovlivněných činností člověka, s různou strukturou a druhovým složením, vyžadujících ke svému působení různý přísun dodatečné energie (BUČEK et LACINA 1990, s. 9-28).

Její charakter je kromě přírodních faktorů determinován i prvky socioekonomickými. Nejvýznamnějšími faktory, které způsobily přeměnu přírodní krajiny na kulturní, jsou zemědělství a lesnictví (SKLENIČKA 2003, s. 17).

KRAJINNÝ RÁZ – definice dle § 12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny uvádí, že krajinný ráz je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti.

Tuto charakteristiku lze v krajině definovat na základě znaků. Znak krajinného rázu mohou mít dvojí charakter. Přítomnost daného jevu a jeho význam ve struktuře složek a dále vizuální projev daného jevu v krajinné scéně (VOREL et KUPKA 2011, s. 3).

GENIUS LOCI – také označovaný jako „duch místa“. Nelze jej přesně specifikovat, nemá konkrétní definici, ale v zásadě lze takto označit pocit, jak konkrétní místo nebo stavba působí na pozorovatele. Může být pozitivní i negativní (SKLENIČKA 2003, s. 138-139; NORBERG-SCHULZ 2010)

DROBNÉ SAKRÁLNÍ OBJEKTY – soubor památek zasvěcený křesťanským patronům, který se v naší krajině objevuje jako pozůstatek svědectví zbožnosti našich předků, nejčastěji v podobě smírčích křížů, křížků, božích muk, kapliček, zvoniček, obrázků a soch svatých.

Drobné sakrální objekty stávají povětšinou samostatně, někdy vytváří seskupení, například zastavení křížových cest. Byly stavěny při cestách či významných místech a vsazovány do krajiny či intravilánu obcí, aby člověku obtěžkanému každodenními starostmi připomínaly naději pramenící ze života a vykupitelské smrti Ježíše Krista. (JOHN et PÁTEK 2005, s. 2)

3.2. Typologie drobných sakrálních objektů

Jak již bylo zmíněno výše, drobné sakrální objekty vyjadřovaly zbožnost našich předků. Lidé se při putování krajinou zastavovali u těchto památných objektů a upírali svoje modlitby k Bohu. Každý výjev, ať už se jednalo o přírodní motivy nebo samotné sochy svatých vyjadřoval poselství, symboliku, kterou dnešní člověk už málokdy chápe. Je proto více než důležité si připomenout symboliku nejdůležitějšího motivu, který se opakuje na všech drobných sakrálních objektech, a tímto motivem je kříž.

3.2.1. Kříž

Kříž je prastaré znamení, od křesťanské antiky zobecněné jako symbol Kristovy smrti, umučení. (BLAŽÍČEK et al. 1962, s. 107). Střed světa, kosmická osa, a tedy místo komunikace mezi nebem a zemí. Sdílí symbolismus kosmického stromu, hory, sloupu, žebříku atd. Představuje strom života a strom poskytující potravu. Kříž jako celek symbolizuje dualismus v přírodě, sjednocení protikladů. Představuje člověka plně rozepjatého, sestup ducha do hmoty. Protože je schopen nekonečného prodlužování v každém směru, ztělesňuje věčný život. (COOPEROVÁ 1999, s. 91).

Dle KVĚTA (2003) se objevovalo znamení kříže jako piktografického znaku již mnohem dříve, než se mnozí z nás domnívají, a to již v době pravěku. Samotné kříže se začínají na našem území objevovat již v raně křesťanské době (v 9. století), kdy Karel Veliký vydává nařízení stavět tyto stavby u cest. (NUSEK et SVOBODA 2001, s. 31). Z této doby se u nás bohužel nepodařilo dochovat ani dřevěné, ani kamenné památky, avšak díky místním nadšencům vznikají na základě archivních

pramenů památky vzhledově i materiálově totožné s původními. Tyto, i když byly vyrobeny v dnešní moderní době, působí dojmem archaickým a jsou někdy k nerozeznání od památek původních.

Velmi významné období znamenalo pro drobné sakrální objekty období rekatolizace – pobělohorská doba na počátku 17. století, kdy na naše území znovu pronikalo křesťanství a místa takto „spasená“ se označovala na veřejném prostranství křížem. (BUKAČOVÁ 2006, s. 69).

Další vlnou vztyčování křížů do krajiny i měst je období po josefínských reformách a napoleonských válkách (19. století). Především na venkově vznikaly pod rukama místních tesařů drobné památky často z měkkého dřeva. (BUKAČOVÁ 2006, s. 69).

Kříže byly vztyčovány z několika důvodů. Kříže u hřbitovů a kostelů sloužily k posvěcení místa, ochraně před zlými duchy a také jako modlitební místo v době, kdy byl kostel uzavřen.

Dalším důvodem bylo stavění křížů na připomenutí nehody a současně jako poděkování Bohu za její šťastný konec. Neméně důležité byly kříže stavěné na vsích a městech jako poděkování Bohu za přečkanou katastrofu – hlad, morové epidemie, povodně, požáry...

Posledním důvodem, který je v naší kulturní krajině méně běžný, je výraz bohatství mocných sedláků a starostů, kteří nechali stavět kříže jen jako ukázkou jejich zbožnosti a bohatství.

Kříže lze na základě materiálového zpracování dělit na kříže dřevěné, kamenné, litinové a kombinované. Podle formy na kříže s korpusem Krista (tzv. Krucifix), jednoduché bez korpusu, kříže na podstavci i bez podstavce. Posledním dělením je dle funkce. MATÁKOVÁ (2011) rozděluje kříže do těchto kategorií:

kříže poutnické – v případě, že sloužily jako zastavení při poutní cestě;

kříže památné – obsahovaly nápisy, věnování, datování;

votivní kříže – kříže postavené *ex voto* – tzn. za službu, z vděčnosti, za vyslyšenou prosbu a modlitbu atd.

Monolitický kamenný kříž, smírčí kříž (a tzv. baba)

Tyto kříže představují nejstarší skupinu venku stojících drobných sakrálních objektů, které známe také jako cyrilometodějské kříže.

Jejich pojmenování „smírčí“ se používá velmi často, i když to není správné a přesné. Mnohem přesnější a správnější je označení monolitický kamenný kříž oproti smírčímu, který vyjadřuje konkrétní typ (MATÁKOVÁ 2011, s. 96).

Nejčastěji se jedná o hrubě opracované kamenné monolity ve tvaru kříže, občas doplněné o jednoduchá rytá vyobrazení. Smírčí kříže vsazené do naší krajiny jsou dodnes pozůstatkem trestního práva na našem území. Na místě tragické události (násilného činu) umístil viník kamenný kříž jako způsob odčinění svých hříchů a vin (JOHN et PÁTEK 2005, s. 3).

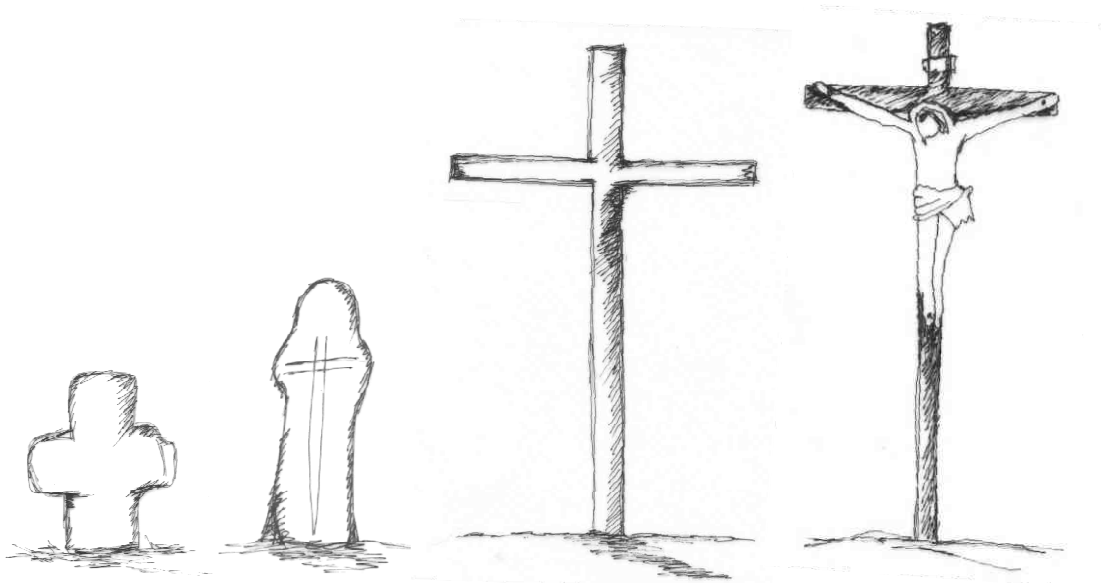
Jak uvádí MATÁKOVÁ (2011) velmi důležité je období, kdy u nás zanikl zvyk umísťovat do krajiny smírčí kříže. Datuje se do doby 1579, kdy Pavel Kristián z Koldína vydal tzv. Koldínův zákoník (Práva městská království českého) a tím vytvořil předpoklady pro uplatnění veřejné iniciativy při řešení trestních činů. Po tomto období smírčí kříže jako takové už neměly právní význam.

Dřevěný kříž

Jednoduchý, hladce opracovaný kříž latinského typu, který bývá v počátcích křesťanství nejběžněji zpracován z opracovaných dřevěných trámů. Bylo to především kvůli velmi dobré dostupnosti dřeva v té době, jeho snadným a rychlým zpracováním. Řada dřevěných křížů byla v 18. století, na základě pravidla stálosti místa (*stabilitas loci*), nahrazena kříži novými. Podle možností donátora často kříži kamennými. (JOHN et PÁTEK 2005, s. 5).

Dle KVĚTA (2003) některé dnešní dřevěné kříže svědčí vyrytými daty, že na stejném místě stojí již bezmála dvě stě let, přičemž i tyto musely být zhruba po půl století obměňovány (deště a dlouhé zimy si vybraly svou daň a dřevo nenávratně poškodily).

V průběhu 18. století se na dřevěný kříž připojoval malovaný plechový korpus Ježíše Krista. Tato podoba dřevěného kříže se v naší krajině dochovala dodnes.

Obr. 1 - typ smírčího kříže, předloha smírčí kříž u kapličky sv. Floriána v Moravičanech, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 2 - typ smírčího kříže, předloha kříž s rytinou meče na násvi v Rájci, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 3 - dřevěný kříž, předloha Radmilovský kříž nad Bludovem, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 4 - dřevěný kříž s korpusem Krista, předloha kříž v Bludově, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková

Kamenný kříž

V naší krajině se začínají objevovat na počátku 18. století, jako náhrada křížů dřevěných, na které navazují typologicky. Jejich podoba je ovšem oproti dřevěným křížům více zdobná. Záleželo na šikovnosti a představivosti kameníků, avšak základní tvarosloví se užívalo celkem pravidelně. Kříž je tvořen nízkým soklem, který povětšinou stojí na několika stupních. Na sokl nasedá podstavec s volutami a často reliéfně zdobený. Na podstavec navazuje hranolový či volutový kamenný dřík zakončený samotným křížem, většinou doplněný o plastiku ukřižovaného Krista (JOHN et. PÁTEK 2005, s. 6).

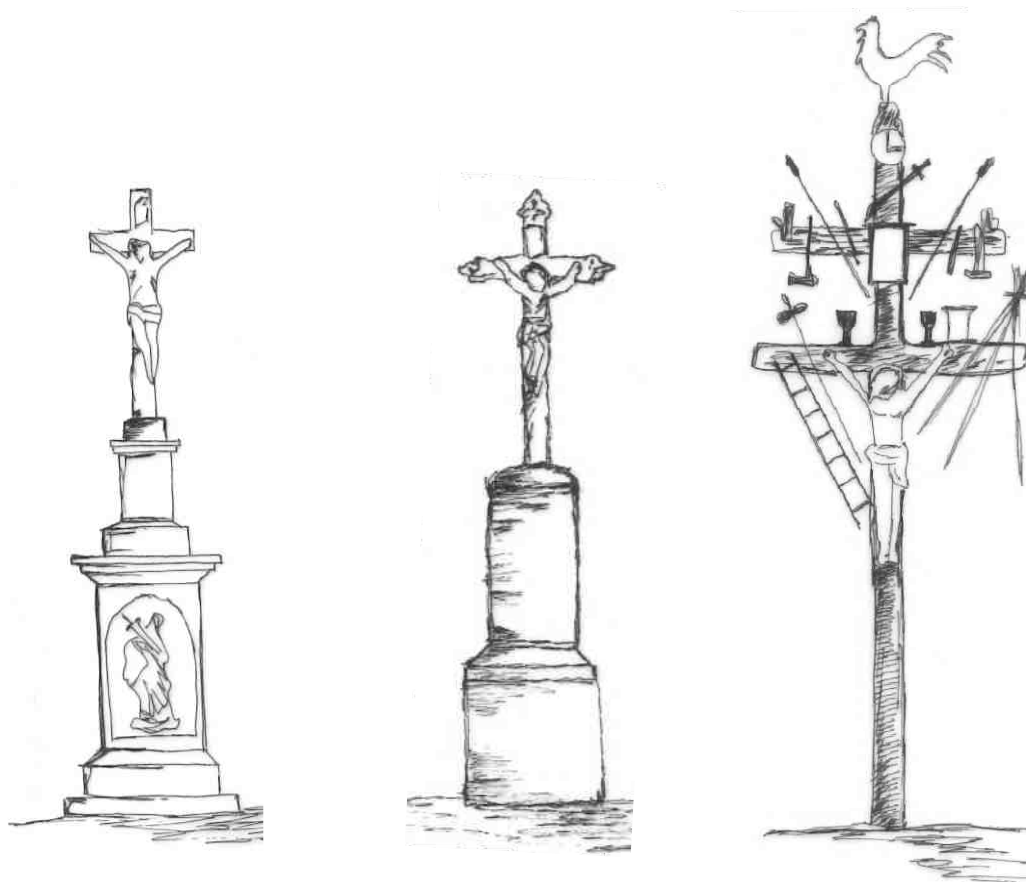
Litinový kříž

Nejmladší typ kříže, který se u nás začíná objevovat na počátku 19. století. Podoba samotného korpusu kříže bývá většinou zachována, ovšem samotný kamenný kříž je nahrazen křížem železným kovaným či odlitým. Mladší památky pocházející z 2. poloviny 19. století mají kovový kříž odlitý ze slitin (např. zinkal). (BUKAČOVÁ 2006, s. 70).

Setkáváme se i s celokovovými kříži, ale těch je v krajině menší množství než kříže kovové kombinované s kamenem.

Kohoutí kříž

Označovaný též jako *Arma Christi*. Původ je připisován německému Bavorsku, kde jejich obliba rostla především na sklonku 18. a 19. století. Charakteristickým znakem tohoto kříže je dvojramenný kříž s podobiznou umučeného Krista, na jehož vrcholu je umístěn kohout, pod ním hodiny a na ramenech jsou rozmístěné předměty použité k umučení Krista (především nástroje). Jedná se o velmi zdařilé kovářské práce, které v naší krajině mají velmi malé zastoupení (URL 1).

Obr. 5 - kamenný kříž, předloha kříž u staré cesty na Mladeč v Měníku, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 6 - litinový kříž, předloha kříž u silnice do Liboše v Hnojicích, okr. Olomouc, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 7 - kohoutí kříž, předloha kříž v Kašperských Horách, okr. Klatovy, perokresba, autor: Nina Koudelková

3.2.2. Boží muka

Podle tradice se začala boží muka stavět za českého knížete Boleslava, který na žádost biskupa Vojtěcha rozkázal, aby „na každé bráně města křesťanského znamení umučení božího namalováno neb vytesáno bylo a v každé vsi křesťanské, aby totéž znamení na sloupě kamenném nebo dřevěném postaveno bylo. Od té doby udržovala se památka stavění mouček na vsích a místech veřejných“ (MANČAL 1900, s. 73). V naší krajině se začínají objevovat od 14. století.

Boží muka byla stavěna jako symbol bičování Krista u sloupu (JOHN et. PÁTEK 2005, s. 3). Podoba byla ustálena v třídílné sestavě – podstavec se sloupem a hlavicí, která nahoře nese kaplici s křížem (KLVAČ et MUSIL 2003, s. 18).

Materiál pro jejich výrobu byl „domácí“, nejstarší boží muka jsou vyráběna ze dřeva, později z kamene a cihel. Na základě materiálového zpracování dělíme boží muka na kamenná a zděná.

Kompozičně se od sebe liší, jsou vysoká, nízká, mohutná i menší, tvarově bohatá či jednoduchá, přitom jsou ale nenápadná a úměrná svému okolí. (BEČÁK et. POSPĚCH 1997, s. 294)

Reliéfní výzdoba byla většinou dobře srozumitelná i pro negramotné. Nejběžnějším námětem bylo obětování Krista – scény Pašijí. Hlavním reliéfním vyobrazením bývá Kalvárie. Samotné nápisy doprovázející výjevy bývají někdy s gramatickými chybami, což vypovídá o tom, že často i samotní kameníci byli negramotní. (BUKAČOVÁ 2006, s. 71)

Dle formy rozlišujeme tyto typy božích muk:

Sloupková boží muka: Jedná se o starší typ božích muk z období pozdní gotiky a renesance stavěný ze dřeva, později z kamene. Klasická kamenná sloupková boží muka mají tuto architektonickou podobu: podstavec tvoří čtvercový sokl, na který navazuje válcovitý nebo hranolový dřík postupně se ve vrchní části rozšiřující do tvaru kaplicovitého nástavce zakončený stříškou. Z této stříšky vyrůstá křížek. (JOHN et. PÁTEK 2005, s. 3).

Hranolová boží muka: Nejčastější typ božích muk ovlivněné obdobím baroka případně empírem. Obvykle zakončené prejzovou stříškou s křížkem. (KYSELKA 2001, s. 31). Obecně byla tato boží muka oproti sloupkovým mohutnější a zdobnější.

Lidová poklona: Jde o typ, který je označován jako přechodný ke kapličce. Boží muka jsou opatřena výklenkem pro obraz či sochu svatého. Průčelí je opatřené portálem a mřížkou. (KYSELKA 2001, s. 32).

Obr. 8 - sloupková boží muka, předloha boží muka v poli u cesty do Mohelnice, Úsov okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 9 - sloupková boží muka, předloha boží muka n návsi ve Smržicích, okr. Prostějov, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 10 - hranolová boží muka, předloha boží muka v Čechovicích, okr. Prostějov, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 11 - lidová poklona, předloha poklona sv. Janu z Nepomuku, Hamry okr. Prostějov, perokresba, autor: Nina Koudelková

3.2.3. Kapličky

Pojem kaplička pochází z latinského slova *cappa/capella*. V překladu znamená plášť – což úzce souvisí s pláštěm sv. Martina z Tours. V 7. století byl svatořečen a jeho plášť byl jako vzácná královská relikvie uchována ve dvorním oratoriu, modlitebně, která podle něj dostala název Saint - Chapelle. Označení kaplička se tak začalo používat v souvislosti s objekty, které se dispozičně blíží prostorům kostela (MATÁKOVÁ 2011, s. 116).

Kapličky se v naší krajině objevují od počátku 18. století jako jeden ze symbolů protireformačního hnutí pobělohorské doby. Bývají umístované na významných místech, na kopcích atd. Nejčastěji se s nimi setkáváme jako zakončení křížové cesty. Stávají se velmi významným kompozičním prvkem v tehdejší barokní krajině.

Kapličky dělíme do dvou základních skupin:

Výklenkové kapličky: Starší typ kapliček tvořené plným zděným hranolem obdélného půdorysu. Mají obvykle jednu niku pro umístění svatého obrazu či plastiky. Zastřešena bývá nejčastěji taškami, cihlami, ty nejstarší potom šindelem (NUSEK et SVOBODA 2001, s. 16).

Prostorové kapličky: Jejich prostorové řešení je odlišné od předchozího typu především ve volbě měřítka. Jsou podstatně mohutnější, povětšinou obdélného půdorysu doplněné o vnitřní prostor pro jednu či více osob.

Ve vnitřním prostoru je instalován oltář (přesněji spíše oltářík) se sochou světce či obrazem svatého, jemuž je objekt zasvěcen. Na menších vsích suplovaly funkci chrámu a jejich umístění v rámci obce bývalo povětšinou na návsi (NUSEK et SVOBODA 2001, s. 16).

Obr. 12 - výklenková kaplička, předloha kaplička v Savíně, okr. Olomouc, perokresba, autor: Nina Koudelková

Obr. 13 - prostorová kaplička, předloha kaplička u Joséfka, Stavenice, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková

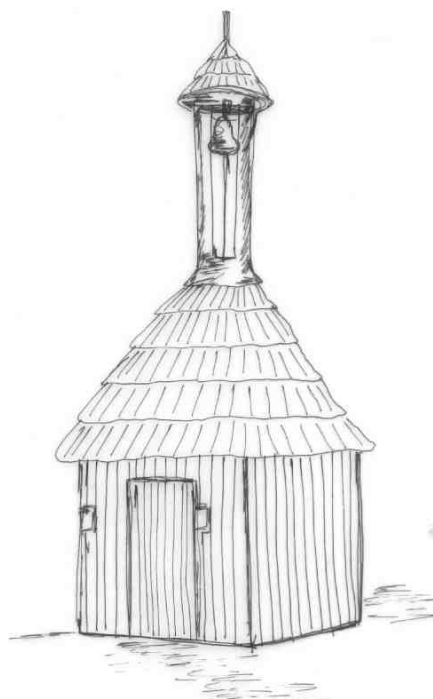
3.2.4. Zvoničky

Nejstarší zvoničky v české krajině pocházejí z 16. století. K jejich rozšíření dochází teprve po roce 1751, kdy byl vydán tzv. ohňový patent císařovnou Marií Terezií. Ten nařizoval oznamovat případný požár pomocí zvonění. Pro obyvatele pracující povětšinou dne na poli za vesnicí bylo hlášení před požáry, či jiným nebezpečím lépe rozpoznatelným, než trubení či křik (NUSEK et SVOBODA 2001, s. 29).

Kromě poplašné funkce měly zvoničky řadu jiných funkcí. Doprovázely vesničany celým dnem – ráno a večer bylo zvonění signálem pro klekání, odpolední zvonění vybízelo k modlitbě Anděl Páně, oznamovalo úmrtí a poté doprovázelo zemřelého na poslední cestě k hřbitovu (KYSELKA 2001, s. 300).

Vývoj zvoniček prošel pravděpodobně od nejstaršího a nejjednoduššího typu, což bylo prosté zavěšení v rozsoše stromu, případně byl zvon umístěn na dřevěný trám a opřen o dvě větve, po více běžný „vidlák“ – rozsocha obvykle starého stromu opatřená stříškou. Na Moravě se místo přirozené rozsochy zřizovaly rozsochy umělé, tzv. zouváky.

Dle materiálu dělíme zvoničky na dřevěné, kamenné a kombinované. Zpracování zvoničky odpovídalo majetnosti obce. Chudé obce stavěly zvoničky dřevěné, majetnější zděné, případně kamenné.

Obr. 14 - dřevěná zvonička, předloha zvonička ve Lhotě u Litovle, okr. Olomouc, perokresba, autor: Nina Koudelková

3.2.5. Sochy a sousoší světců

Významná skupina památek, která se v kulturní krajině začíná objevovat zejména v baroku, kdy byla pořizována jako výraz úcty k sílícímu kultu určitého patrona.

Nejoblíbenější byly zajisté Kalvárie – skupiny s ukřižovaným Ježíšem a Pannou Marií Bolestnou. Objevují se však i tzv. Olivetské hory, zobrazující výjev modlícího se Krista se spícími učedníky (BUKAČOVÁ 2006, s. 73).

Trojční sloupy stavěné na počest církve a víry představují Svatou Trojici představující Boha jako Boha Otce (stařec), Boha Syna (Kristus) a Ducha Svatého (holubice). Bývají vysocháni společně s Pannou Marií.

Mariánský kult byl často důvodem k vytváření soch, které se stávaly součástí tzv. mariánských sloupů. Nejčastěji jsou ztvárněné *Immaculata* (Panna Maria Neposkvrněná), *Assumpta* (Panna Maria Nanebevzatá) a *Pieta* (Panna Maria s mrtvým tělem svého syna Ježíše Krista). Po roce 1858, po zjevení Panny Marie

v Lurdách se začíná objevovat nový typ – Panna Maria Lurdská (JOHN et. PÁTEK 2005, s. 4).

Dalšími velmi oblíbenými světci jsou sv. Florián, patron hasičů, chránící domy před požáry. Původně mučedník z 3. století bývá tesán jako voják ve zbroji, jehož atributem je vědro s vodou zalívající hořící dům, který se mu krčí u nohou (PFLEIDERER 2008, s. 81) a svatý Jan Nepomucký, který bývá vyobrazen v barokním rouchu s křížem v ruce, případně mu tento kříž podává anděl. Jan Nepomucký byl svržen z Karlova mostu do řeky Vltavy. Bývá proto velmi často umístěn na mostech pro připomenutí jeho mučednické smrti.

Nezapomínalo se ani na patrony poutníků, kterými jsou sv. Kryštof - tesán jako obr, nesoucí malé dítě - Krista - přes řeku, v ruce drží vzrostlý strom, který mu vyrostl z hole zaražené do země (PFLEIDERER 2008, s. 106) a sv. Roch, který není pouze patronem poutníků, ale chrání před morem. Jeho atributem je pes s chlebem v tlamě (PFLEIDERER 2008, s. 89).

Nejen v hornických oblastech byla oblíbená patronka horníků, věžňů, dělostřelců a ochránkyň před bleskem a morem, sv. Barbora. Bývá zobrazována s věží se třemi okny, kalichem s hostií, mečem, jímž byla sřata a samozřejmě tedy i palmovou ratolestí mučedníků (PFLEIDERER 2008, s. 67).

Oblíbeným sochařským motivem na celém území byl zejména v 19. století sv. Václav, český kníže a mučedník, který se stal patronem Moravy, Čech, míru a sládků. Bývá zobrazován na koni jako kníže ve zbroji s kopím, štítem či korouhví s praporem.

Sochy světců bývají v pozdějších dobách obohaceny o stříšky, které je chrání před sněhem a deštěm. Bývají velmi často zdobné, na stranách kroucené do volut.

3.2.6. Obrázky svatých

Pravděpodobně se v naší krajině začaly objevovat s příchodem křesťanské víry v době rekatolizace a v mnohých ohledech nahrazovaly význam ostatních drobných sakrálních objektů. Pro méně majetné obyvatelstvo, které si nemohlo dovolit nechat postavit kříž, boží muka, případně sochu světce, byl obrázek svatých nenahraditelným objektem při jejich modlitbách.

Dříve se jednalo o malované předlohy na dřevěném či plechovém podkladu, dnes jsou mnohem častější reprodukováné obrazy, případně výjevy malované na skle nebo vitráže. Ty jsou vloženy do jednoduchého dřevěného rámečku a připevněny na kmeni stromu, ojediněle se můžeme setkat s upevněním na dřevěné tyči.

Umístění v krajině bývá různé. Setkáváme se s nimi na místech vedení zaniklých historických cest, na které nás upozorní právě opuštěný soliterní strom s obrázkem svatého, na křižovatkách cest nebo jen tak umístěné přímo do volné krajiny, na vyhlídkových místech v lese, u studánek (MATÁKOVÁ 2009)

3.3. Vztah drobné sakrální architektury a cestní sítě

3.3.1. Poloha drobné sakrální architektury vzhledem k cestní síti

Pro pravěkého i středověkého člověka byla dříve posvátná celá krajina a to v celém rozsahu. Posvátné proto byly i stezky. Podél cest se umísťovala nejenom kvůli orientaci jednoduchá znamení (menhiry, milníky, hromady kamení) která byla v křesťanské době v malé míře doplněná o symbol kříže, ve větší míře je nahradily samotné kříže. Toto vnímání se v naší krajině udrželo až do 10. století, kdy na naše území proniká křesťanství, ovšem nemá ještě takový vliv na celé obyvatelstvo jako v pozdější době. V baroku dochází k vnímání Boha pouze na místech, kam člověk umístil svatostánek či jiný posvátný objekt. Vypalují se posvátné háje, na návrších se staví kaple, u studánek sochy svatých, na křižovatkách křížek (KVĚT 2011, s. 16).

Staré stezky byly a jsou dosud doprovázené sakrálními objekty. Ty kopírují jejich trasu a dokládají tak jejich výskyt v krajině. V rovinném, méně členitém terénu, kde je nutná orientace, doprovázely liniové úseky stezek kříže, ojediněle obrázek svatého připevněný na strom. Na malých rozcestích se stavěla boží muka či socha světce. Na křižovatkách vyššího stupně, stejně tak i na brodech významnějších toků se stavěly kapličky. Podle umístění čelní strany objektu lze odvodit původní trasu stezek. (KVĚT 2002b, s. 13).

Dle MATUZSKOVÉ (2000) jsou tato znamení primárně zhmotněním katolické zbožnosti, orientační funkci zastupují pouze formanské znamení a milníky.

Samostatnou kapitolou tvoří poutní cesty, které propojují systémem polních cest významná poutní místa lokálního významu. Podél těchto cest jsou umístěny svaté obrázky, křížky, boží muka i samotné kapličky určené pro poutníky k odpočinku a

zastavení. V 17. a 18. století bylo podél významných poutních stezek vysázena doprovodná alej stromů.

3.3.2. Vznik cestní sítě

Nejstarší trasy komunikací nelze zcela vyloučit již před tisíciletími. Je tak usuzováno především z krajinné podmíněnosti, která umožňovala průchod krajinou. Celá síť dálkových tras i samotných stezek je predisponována touto krajinnou podmíněností.

Vycházíme z geomorfologie zemského povrchu, která je determinována velkým počtem hran a zlomů, které jsou na první pohled patrné, či jsou pouhým okem nepozorovatelné. Ta utváří předpoklady pro prvotní osnovu krajiny. Na ni navazuje samotný tvar reliéfu, utvářený po mnoha staletích přirozenými geologickými jevy.

Kombinace zlomů, hran a samotného reliéfu umožňuje stékání vody do nižších poloh. Tímto procesem vznikají říční koryta, která na sebe navazují, vytváří v krajině velmi důležitý prvek – hydrografickou síť (KVĚT 2002a, s. 6).

Nejstarší stezky (pravěké) jsou logicky vedeny podél vodních toků nejenom z důvodu dobré dostupnosti k vodě, ale především kvůli dobré orientaci vzhledem k vodní síti a reliéfu. Tyto stezky nebyly podmíněné člověkem, ale především přírodními podmínkami krajiny.

V období neolitické revoluce byla síť stezek propletena a vedena individuálně i mimo výše zmíněné území. Bylo to dáno zhoršenými podmínkami na stezce vlivem častého průchodu, eroze, deštěm. Vytvářely se tak trasy tzv. horní, které vedly suchým místem ve vyšší poloze a tzv. nižší, které byly vázané na vodní tok (KVĚT 2002a, s. 6).

KVĚT (2011) dělí tyto stezky na dálkové, které vytváří v krajině základní linie a dále stezky regionální a lokální. Vedle nich se začaly uplatňovat i nevýznamné slepé trasy, později i cesty sloužící jedincům k jejich přepravě do lesa, na pole aj.

Dálkové stezky: Jedná se o první trasy využívané lidmi k pravidelné komunikaci. V neolitu docházelo vlivem zvýšeného pohybu osob po těchto trasách za účelem obchodu k prošlapávání stezek a tím pádem jejich zviditelnění v krajině.

Přimykala se k většímu vodnímu toku, a pokud to bylo možné, kopírovala ho po celé délce toku až do místa, které bylo cílem cesty. Na ni navazovaly v křižovatkách

úseky jiných dálkových cest. Trasa dálkové stezky povětšinou vedla v rovinném terénu s malou členitostí. (KVĚT 2011, s. 14)

Na křížení významných dálkových tras vznikala u nás od 13. století města, na méně významných křižovatkách vesnice (KVĚT 2011, s. 14). Právě ve 13. a 14. století dochází vývoj stezek ke svému maximu. Vznikající nová města se postupně rozrůstají a stezky se v nich začínají hvězdicovitě rozbíhat, a tím ztrácí na své, do té doby čitelné hierarchii.

Regionální stezky: Vznikaly později vlivem zvyšujícího se počtu obyvatel a osídlování vyšších poloh v členitějším terénu. Mají obvykle méně nápadné predispozice. Jejich rozlišení s dálkovými trasami je někdy obtížné, ale ve větším území je možné alespoň v hrubých rysech definovat oba typy (KVĚT 2002a, s. 11). Délka stezek je určena vzdáleností jedné dálkové stezky od druhé.

Lokální stezky: Vznikaly nejpozději ze všech typů stezek ve velmi členitém terénu obsazeného lidmi v historické době (do 12. století). Samozřejmě není vyloučeno, že vznikaly i mnohem dříve. Musely pravděpodobně vznikat již v době pravěku v návaznosti na dálkové stezky do míst osídlené lidmi (KVĚT 2002a, s. 11).

Jsou vázané na přírodní podmínky, ovšem ne na tak zřetelné, jako stezky regionální. Jedná se zejména o drobné potůčky, lehké terénní deprese, malé terénní tvary aj. Jejich délka nebývá příliš velká.

Zkracují vzdálenost mezi sídly a stejně tak jako jsou prehistorické stezky regionální nesnadno rozlišitelné od stezek dálkových, determinace prehistorických stezek lokálních se potýká se stejnými problémy se stezkami regionálními. Ovšem postupem času se tento problém eliminoval.

Názvosloví stezek a cest z dávných dob uvádí několik jmen pro jednu stezku, případně jeden název charakterizoval několik cest. V horším případě existují stezky beze jména (vzdálenější stezky, které neměly přímou návaznost do místa dění – obvykle Praha). Terminologicky byly ovšem podchyceny pouze středověké stezky a cesty (KVĚT 2011, s. 21).

Označení, či znamení na cestě se objevuje již od počátku vzniku cest. Umísťovaly se zejména na křížení cest, u brodů, na místech špatně průchozích, aby

upozornily na překážku, či změnu trasy (KVĚT 2002a, s. 15). V dřívějších dobách byla značení ze dřeva, později z kamene. Užívaly se především menhiry, milníky, bloky hornin, hromádky kamení.

Samotná úprava stezek byla až do doby povelkomoravské téměř bez údržby, pouze v problematických místech dochází k pokládání hatí na mokřinách nebo vyrovnání stupňů na strmých svazích. (KVĚT 2002b, s. 5). Zemské stezky byly postupně rozšiřované, ovšem stále ještě nezpevněné, bez příkopů a vyrovnaných terénních nerovností. Teprve v 18. století se přistupuje k budování zpevněných silnic.

Vývoj stezek a jejich trasa byla podmíněna ekonomickými a především hospodářskými podmínkami v území. V 9. století se zapojuje do dálkového obchodu Velkomoravská říše a na našem území nabývají na důležitosti především spojnice z východních Čech na Moravu a průsmyky Malých Karpat na Trnavsko (SEMOTANOVÁ 1998, s. 173). V 9. a 10. století dochází vlivem Maďarů k přerušení obchodní cesty vedoucí přes Podunají a tato trasa se přesouvá severněji a prochází nyní přímo Prahou.

K nejznámějším středověkým zemským stezkám u nás patří Zlatá stezka vedoucí z Pasova přes jižní Čechy do Prahy, Domažlická stezka vedoucí z Řezna do Prahy, Norimberská stezka vedoucí z Norimberka do Prahy (napojovala se na Domažlickou v Plzni), Žitavská, která spojovala Čechy s Lužnicí, Kladská z Prahy do Krakova. Morava byla propojena s Čechy stezkou Trstenickou a Haberskou (SEMOTANOVÁ 1998, s. 176,177).

Do konce 18. století byly cesty víceméně řazeny dle výše zmíněných kategorií na dálkové, regionální a lokální stezky a cesty. Teprve v průběhu 18. století dochází vlivem zvýšeného zájmu státu o hospodářský vývoj monarchie k radikální změně ve vývoji cestní sítě.

V letech 1738 – 1739 dochází k výstavbě zpevněných komunikací, avšak vlivem válečných nepokojů se tato výstavba na několik let pozastavuje a znovu k ní dochází na konci 18. století. V roce 1781 vydává dvorská kancelář seznam jedenácti hlavních silnic, které mají být vystavěny a udržovány z prostředků silničního fondu (SEMOTANOVÁ 1998, s. 180).

V 19. století doplňuje systém cestní sítě síť železnice a ve 20. století síť dálnic, které nenávratně mění podobu naší krajiny a uzavírají kapitolu sítě starých stezek

v naší krajině. Moderní doba naznačuje možný návrat k původním trasám stezek a jejich možné využití v turismu jako turistické, cyklostezky, naučné aj. stezky (KVĚT 2011, s. 16).

Císařské cesty: Znakem takto nově vzniklých cest je přímočarost, tudíž nekopírovaly již terénní nerovnosti a dochází zde k novému pojetí vzniku cest uchýleného od tradičních směrů (KVĚT 2002a, s. 19).

Označovaly se jako „silnice spravedlivé“, od poloviny 18. století jako silnice „povinné“ nebo též silnice „hlavní komerční“. Vedly z celních stanic podél zemských hranic do vnitrozemí k hlavnímu městu království, do Prahy. Propojovaly české země s ostatními městy habsburské monarchie a ostatními významnými evropskými městy.

Povinné cesty určené pro jízdu obchodníků byly stanoveny patentem z 27. 2. 1737. V tomto patentu byly jmenované 4 hlavní povinné silnice: Česká, Norimberská, Linecká, Vídeňská. Celní patenty z 30. 12. 1751, 22. 1. 1756 a z 21. 5. 1760 navýšily počet povinných silnic na 25. Na Moravě bylo stanoveno 15 hlavních silnic (SEMOTANOVÁ 1998, s. 179).

V 19. století dochází k zahušťování cestní sítě vlivem hospodářského a společenského vývoje společnosti. V polovině 19. Století bylo dokončeno s výstavbou hlavních státních silnic a jejich projektování bylo dokončeno do 40. let 19. století v Čechách, na Moravě až do poloviny 19. století.

Okresní a obecní silnice: Začínají se budovat ve 2. polovině 60 let 19. století vlivem zvýšené výstavby železnice, která místy buď úplně setřela, nebo přerušila původní trasy starých cest (KVĚT 2002c, s. 8).

Oproti cestám císařským nebyla výstavba dotována ze státní kasy, ale vše bylo v režii okresních samospráv a obecních zastupitelstev. Z tohoto důvodu byly okresní a obecní cesty oproti cestám císařským financovány mnohem úsporněji.

Mnoho polních a obecních cest se proto změnilo v cesty okresní a oproti cestám císařským byla při výstavbě silnic respektována modelace terénu a zájmy místních zemědělských velkostatků. Tato síť měla poměrně nerovný, křivolaký charakter (SEMOTANOVÁ 1998, s. 186).

Velký zlom nastává ve 2. polovině 20. století, kdy dochází při scelování pozemků k rozorávání do té doby často funkčních cest, čímž prakticky dochází k zániku původní komunikační sítě stezek (KVĚT 2009).

Poutní cesty: Poutní tradice je zakotvena již v Bibli ve Starém Zákoně, kdy staří židé putovali do Jeruzaléma, později křesťané kromě Jeruzaléma také do Betléma, Nazaretu – místo narození, smrti a života Ježíše Krista či Efesu (místo spojené s Pannou Marií). Později se putování rozšířilo i na místa spojená s hroby světců a mučedníků - Řím, španělské Santiago da Compostela, Tours. Tato tradice se měnila v závislosti na politických, vojenských či náboženských událostech, kdy byla přerušovaná a opětovně povolovaná. *„Musíme si uvědomit, že putování ve středověku na posvátná místa nebylo chápáno jako cestování, ale jako přibližování se k Bohu. Poutí byla chápána jako duchovní hledání, při níž se poutník duchovně proměňuje. Poutě byly ukládány jako pokání.“ (TRPÁK 2001, s. 51)*

Nejstarší poutní stezky na našem území pocházejí z 12. a 13. století, velmi výjimečně již v 11. století. Usuzuje se tak dle umístění starých poutních chrámů, které utvářejí *genius loci* celého místa. Trasy kopírovaly pravděpodobně staré stezky, které v té době existovaly, usuzovat na výskyt jiných stezek je celkem nepravděpodobné (KVĚT 1999, s. 3).

Tak jak již bylo zmíněno, období baroka znamenalo pro drobnou sakrální architekturu velký vrchol. Totéž platí i pro poutní cesty. Období baroka by se dalo specifikovat jako období poutnictví. *„V druhé polovině 17. století vrcholili u nás tradice poutí zasvěcené starším i četným novým poutním místům.“ (KVĚT 1999, s. 4.)*

Doba barokní podnítila vznik nových poutních míst zasvěcených tradičním českým světcům – sv. Kliment, sv. Petr a Pavel, zemským patronům – sv. Václav, Cyril a Metoděj, sv. Vojtěch, ale i jiným patronům a ochráncům. Sílil kult sv. Anny, ochránkyni rodiny, sv. Josefa, sv. Jana Nepomuckého. Neobyčejně silný začal být i kult andělů – archanděla Michaela a Andělů strážců. Nejpočetněji byla ovšem zastoupena místa zasvěcená Panně Marii (KUPKA 2010, s. 65).

Poutě byly mezi obyčejným venkovským lidem velmi oblíbené. Venkovský člověk měl možnost poznat nové kraje, nové lidi, což podporovalo duchovní, ale i sociální a kulturní pojetí (KUPKA 2010, s. 66).

Současná poutní místa se nacházejí na řadě lokalit naší země, ovšem v rámci této práce zmíníme ta nejnavštěvovanější u nás a těmi jsou Velehrad, Stará Boleslav, Svatá Hora a Hostýn. Tato místa jsou zhmotněním víry, vyzařuje z nich neobyčejný genius loci nejen pro věřící, ale i pro ateisty.

3.4. Vztah drobné sakrální architektury a vegetačních doprovodů

Vegetační doprovody v blízkosti drobných sakrálních objektů jsou přirozenou součástí těchto staveb. Spojení kamene, stromu a oltáře má své kořeny již ve středověku. Společně vytváří mikrokosmos, který spolu neustále komunikuje. Kámen jako symbol stálosti, neměnnosti a strom naopak jako symbol žití a obnovitelnosti (COOPEROVÁ 1999, s. 179).

3.4.1. Symbolika stromů

Strom díky své obnovované životní síle je často vnímán jako symbol vítězství nad smrtí. Objevuje se již v biblických příbězích a tato vyobrazení mají symbolický charakter: především smokvoň, olivovník a vinná réva jsou velmi oblíbené ve Středomoří i Přední Asii a bývají znakem požehnání, míru, toku života (HEINZ – MOHR 1990, s. 245).

Strom je ztělesněním života, spojení nebe, země a vody. Stálezelený strom představuje nesmrtelnost, listnatý značí životní princip – umírání a narození. Známé strom života – stojící v ráji uprostřed, znamenající návrat k původnímu stavu dokonalosti, ztělesňuje počátek a konec cyklu (strom života jako symbol nesmrtelnosti je zmiňován v Bibli, v knize Genesis- Gn 3), zatímco strom poznání zprostředkovává poznání dobrého a zlého, smrti a vzkříšení (COOPEROVÁ 1999, s. 177-178).

Každý jednotlivý druh stromu má svoji symboliku zakotvenou hluboko ve starých kulturách. V našich podmínkách se zakotvilo výrazné vnímání stromu jako významném symbolu především v lípě a dubu a bříze.

Lípa: Lípa je zmiňována již ve starých dílech Vergilia, Ovidia a Plinia jako „zlatý strom“. Již ve staroslovanské kultuře bývá označována jako posvátný strom, ztotožňována s bohyní lásky jménem Lada a vnímána jako ženský prvek, symbol ženství, jemnosti a něhy. Byla považována také za symbol Matky Boží, kdy lidé věřili, že když sestupuje Panna Maria z nebes na zem, odpočívá právě na lipové

větvi. Z tohoto důvodu se na větve lip umisťovaly svaté obrázky, lidé věřili v jejich zázračnost (URL 2).

Kolem lípy se tančilo, konaly se zde rituální obřady, oslavy. Kromě těchto slavností probíhaly pod korunami vesnické sněmy, schůze, soudy a kázání. Při svatbách či jiných významných událostech bylo zvykem vysadit mladou lípu na počest této události. Vysazovala se též přímo k vesnickým stavením, protože vesničané věřili, že do lípy nikdy neudeří blesk. Na cestách skýtaly útočiště pro poutníky během bouřky. Stala se symbolem lidských práv v divadelní hře Aloise Jiráka Lucerna.

V červnu 1848 se stala našim národním stromem, národním symbolem (URL 3).

Dub: Národní strom Německa, který dříve dominoval celé střední Evropě, jakožto symbolický strom Keltů, Germánů až po první Slovy. Bývá spojován s bohy hromu (SPOHN 2008, s. 122). Ve Slovanských kmenech byl přiřazován pohanskému bohu Perunovi.

Jako symbol mužského prvku bývá vnímán symbolem síly, odvahy, trvalosti, moci, míru a solidarity, vysokou úroveň jak materiální, tak i spirituální. V pradávných dobách byl dub králem lesních stromů – tento symbol je dodnes uchován v dubovém listu a plodu - žaludu, coby odznak lesníků.

Křesťané považují dub za symbol Krista – představuje ctnost, vytrvalost ve víře, sílu. Tradice praví, že ze dřeva dubu, cesmíny nebo osiky byl vyroben kříž pro Krista (COOPEROVÁ 1999, s. 40). Pěstovali jej a vysazovali i na poutních místech

Bříza: stejně tak, jako byla uctívána lípa jako symbol bohyně lásky Lady, bříza představovala nový začátek ztotožněný příchodem jara a jeho bohyní Vesny (URL 4). Bývá symbolem plodnosti, světla, chrání před zlými duchy a čarodějnicemi (COOPEROVÁ 1999, s. 21). Březovými košťaty se zametají posvátná místa – symbol čistoty.

3.4.2. Vztah drobné sakrální architektury a vegetace

Drobný sakrální objekt a strom patří od nepaměti k sobě. Již ve středověku vysazovali lidé stromy ke křížům, kapličkám, božím mukám, aby svou korunou chránili tento objekt, ale i aby umocňovali křesťanskou víru.

Právě v období baroka se výrazně proměňuje tvář krajiny a dostává zcela jiný rozměr. Vzniká nová krajina – protkaná systémem kapliček, křížů a božích muk se symetrickou osou alejí spojující významná poutní místa, ale i panská sídla významných šlechtických rodů. Poskytovaly stín pro koně, vojákům potravu v období vojenských tažení.

„Nejsilněji působí baroko v otevřené, venkovské krajině“ (HÁJEK 2003, s. 22). Na příkladu Jičína můžeme vidět monumentálnost těchto alejí. Tzv. Valdštejnova čtyřřadá lipová alej, která propojuje krajinu mezi vrcholem Veliš, městem Jičínem a Valdicemi, je dlouhá necelých 7 km a po této délce na sebe navazuje dalších 7 významných míst Valdštejnova panství (HÁJEK 2003, s. 29).

Na Moravě se setkáváme s krajinářskou perlou 19. století a krásnou ukázkou provázanosti vegetace a staveb v Lednicko-Valtickém areálu zapsaném na seznam světových kulturních a přírodních památek UNESCO. Lednický zámek, coby letní sídlo Lichtenštejnů, je dvouřadou alejí (tzv. Bezručova alej) propojena s Valticemi se sídlem Lichtenštejnů. Tyto aleje vytvářejí dokonalou osovou kompozici s téměř geometrickou přesností.

Zeleň doprovází člověka prakticky na každém kroku. Druhy, které byly vybrány a vysazovány k cestám, značily významnost této cesty. Nejčastější druhy, se kterými se setkáváme, jsou Lípa srdčitá (*Tilia cordata*), Jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), Dub letní (*Quercus robur*) a Pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*). Velmi oblíbené jsou ovocné druhy – jabloně, švestky. Méně časté jsou jehličnaté druhy.

Počet vysazených stromů kolem drobných sakrálních objektů měl svůj původ v symbolice čísel. Kdy číslo 1, tudíž jeden strom symbolizoval Boha, dva stromy Krista s dvěma přirozenostmi – lidskou a božskou, tři stromy nejsvětější trojici, čtyři stromy symbolizují čtyři řeky v ráji (COOPEROVÁ 1999, s. 27-28).

3.5. Vztah drobné sakrální architektury k pozemkové držbě

Člověk byl již od pravěku spoután s půdou, na které hospodařil. Poskytovala mu nejen obživu, ale i pocit domova. Pozemky, které obdělával, se dědily z generace na generaci, z otce na syna. Toto silné pouto k pozemkům se bohužel nedochovalo do dnešní doby. Ovšem díky moderním přístupům v rámci pozemkových úprav

pozemky získávají zpět alespoň část ze svého původního významu. Nejen v rámci fragmentace krajiny, ale i ve vztahu vlastník – pozemek.

3.5.1. Historické mapové podklady

Již na počátku 18. století vznikaly mapové podklady menších územních celků pro nejrůznější účely – především správní, vojenské, i hospodářské. Tyto mapy byly většinou ručně malované, případně ryté do měděných desek. Technika zpracování se postupně zdokonalovala až k litografii (SEMOTANOVÁ 2001, s. 91). Ovšem žádná z nich nedokumentovala stav pozemkové držby v takové míře, aby byly použitelné v dnešní době.

Velmi důležité mapové dílo, které již vhodně znázorňuje majetkovou držbu, jsou mapy stabilního katastru.

Stabilní katastr: řadíme jej mezi velká kartografická díla 19 století. Obsahují mapovou a popisnou část.

23. prosince 1817 vydává císař František I. patent o pozemkové dani a vyměření půdy. Mapování začíná v Dolním Rakousku roku 1817 a na území českých zemí bývá zhotoven v letech 1824- 1843. Pro každou katastrální obec byla vyhotovena mapa v měřítku 1:2880, při podrobnějším měření v měřítkách 1:1440, 1:720 (URL 5).

Sestává se ze třech dílčích částí: vceňovací operát, který byl podkladem pro oceňování pozemku, písemný operát obsahující informace o majiteli, výměře pozemku, pěstované plodině, bonitní třída a čistý výnos) a měříčský operát sestávající se z vlastních map (URL 5).

„ Mapy katastrálních obcí zobrazovaly druhově členěné pozemky s parcelními čísly, zástavbu, komunikace, vodní toky a plochy...“(SEMOTANOVÁ 2001, s. 106). Pozemky byly rozčleněné na zdaněné (pole, louky, vinice, pastviny, lesy) a nezdaněné (veřejné silnice a cesty, řeky průplavy, hřbitovy).

Původně vznikaly pouze terénní náčrtky, později vznikaly tzv. originální mapy stabilního katastru. Popisné informace obsahovaly parcelní čísla – černou barvou stavební parcela, červenou pozemková parcela, které se postupně doplňovaly o změnu ve výměře pozemků.

Mapy stabilního katastru se dělí na tzv. povinné císařské otisky a indikační skici. Císařské otisky neobsahují zákresy změn, dokumentují aktuální stav obce a okolní krajiny v době mapování. Zatímco pro účely dokumentace vlastnických práv k pozemku a jeho ocenění sloužily indikační skici. Ty už obsahovaly kromě jména vlastníka, také domovní číslo, vybarvily se jednotně druhy pozemků a majetek jednoho vlastníka byl pro lepší orientaci silněji obtažen po hranici. Do indikačních skic se červenou barvou značily změny (SEMOTANOVÁ 2001, s. 107).

V letech 1869-1880 probíhá reambulace stabilního katastru, která na základě nových měření doplňuje do původních map skutečný stav území.

Pozemkový katastr: od roku 1927 navazuje na stabilní katastr. Všeobecná ohlašovací povinnost platila pro všechny držitele pozemků.

Až do roku 1938 byl velmi přesný a spolehlivý. Ovšem v důsledku poválečné konfiskace a následnému přidělovému řízení po roce 1945 se informace natolik rozcházel se skutečností, že byl roku 1955 ukončen.

Nezbytné části pozemkového katastru jsou: měřický operát (mapová díla), písemný operát (výsledky šetření), sběrka listin (na základě listin se provádí zápis do katastru) a úhrnné výkazy (celkové údaje pozemkového katastru pro katastrální území anebo širší finanční obvody). Byl zákonem stanoven jako veřejný.

Katastrální operát sestával zejména z katastrální mapy v měřítku 1:2880, která vycházela z map stabilního katastru, parcelního protokolu (pro každou parcelu byl v pozemkovém katastru uveden vlastník, výměra, pěstovaná kultura, jakostní třída (9 stupňů) a katastrální výtěžek) a pozemnostního archu, který obsahoval soupis půdy každého vlastníka v katastrálním území (SKLENIČKA 2003, s. 199).

Na základě mapových podkladů lze vyčíst umístění a polohu drobných sakrálních objektů vzhledem k hranici pozemků. Indikační skici poskytují přehledné informace o umístění drobných sakrálních objektů v krajině v návaznosti na pozemky v jednotlivých katastrech obcí.

Z velké části jsou objekty umístěné na hranici pozemku, který sousedí s cestou. Některé objekty se nacházejí na obecních pastvinách, či obecních lukách, ostatní na pozemcích soukromých vlastníků, kteří také často bývají donátory objektu.

Obr. 15 - Mapové značky drobných sakrálních objektů na mapách stabilního katastru,
Zdroj: URL 22

A) Kříž dřevěný	D) Dřevěná kaple
B) Kříž kamenný	E) Kamenná kaple
C) Boží muka	

Mapové značky znázorňují typ sakrálního objektu – kříž, polní kříž, boží muka, kaple a jejich materiálové zpracování – dřevo, kámen. Jednotlivé grafické zobrazení znázorňuje původ objektu – dataci (VICHROVÁ 2009, s. 15).

Mapy 1. vojenského mapování (tzv. josefské): podkladem se stává Müllerova mapa zvětšená do měřítka 1:28 880.

Mapování probíhalo v letech 1764-1768 (1780-1783 rektifikace), kdy důstojníci vojenské topografické služby projížděli krajinu na koni a mapovali metodou „a la vue“ tzv. od oka. Vzhledem ke způsobu mapování nebylo dosaženo přesnosti a vzniklé mapové podklady byly pouze orientační a velmi topograficky nepřesné (URL 9).

Velká pozornost byla věnována cestní síti, která byla graficky rozlišena na základě sjízdnosti, vodním tokům, využití území (orná půda, pastviny, louky atd.), ale i stavbám – kostely, mlýny, hamry... Mapy byly ručně kolorované a pro jednotlivé prvky byla zřetelně vymezena značka či barva. Součástí map se stal také vojensko-topografický popis obsahující informace o šířce cest, hloubka vodních toků atd. Význam tohoto mapování je velký zejména kvůli období, kdy mapování probíhalo. Jedná se o krajinu v době před průmyslovou revolucí, v období největšího kulturního rozkvětu barokní krajiny (URL 9).

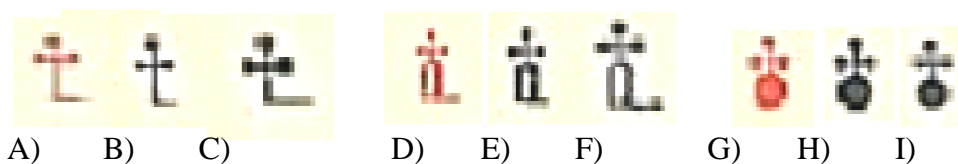
Mapy 2. vojenského mapování

Mapování probíhalo v letech 1836-1852. Poprvé bylo ke znázornění reliéfu na mapách použito tzv. Lehmannovo šrafování (SEMOTANOVÁ 2001, s. 109). Obsah mapy je stejný jako u map 1. vojenského mapování, ale byl doplněn o výšky trigonometrických bodů (v sázích). Z výsledných mapování byly následně odvozené mapy generální měřítka 1: 28 880 a mapy speciální v měřítku 1: 144 000 (URL 10).

Mapy 3. vojenského mapování (tzv. Františko-josefské): podkladem jsou opět katastrální mapy, avšak oproti II. vojenskému mapování je výškopis znázorněn nejen šrafami, ale vrstevnicemi a kótami.

Mapování probíhalo nejdříve na Moravě a ve Slezsku v letech 1876-1878 a poté v Čechách v letech 1877-1880 (URL 11). Výsledky mapování jsou zaznamenány do kolorovaných map měřítka 1:25 000 (tzv. topografické sekce), jejich přetiskem vznikly mapy speciální v měřítku 1:75 000 a černobílé mapy generální v měřítku 1:200 000 (SEMOTANOVÁ 2001, s. 110).

Obr. 16 - Mapové značky drobných sakrálních objektů na mapách 3. vojenského mapování, Zdroj: URL 23

A)	Kříž kamenný – 1:25 000	D)	Boží muka kamenná – 1:25 000	G)	Kaple kamenná – 1:25 000
B)	Kříž dřevěný – 1:25 000	E)	Boží muka dřevěná – 1:25 000	H)	Kaple dřevěná – 1:25 000
C)	Kříž – 1:75 000	F)	Boží muka – 1:75 000	I)	Kaple – 1:75 000

3.5.2. Drobná sakrální architektura a pozemkové úpravy

V minulosti byly drobné sakrální objekty považovány za posvátné a dle toho se také přistupovalo k jejich údržbě a obnově. Modernizace, vznik velkých osevních ploch, rozvoj dopravy a další významné procesy zásadně narušily ve druhé polovině 20. století prostorové vazby mezi samotnými drobnými sakrálními objekty a zákoutími, která kolem nich historicky vznikala.

Drobné sakrální objekty se staly v době kolektivizace nežádoucími objekty, symboly, překážkami. Mnohé z nich se ocitly vzdálené od sítě polních cest, některé sešly věkem, jiné byly zničeny vandaly, jiné byly záměrně přemístěny na méně viditelná místa, ostatní záměrně odstraněny (KLVAČ et MUSIL 1993, s. 20)

V tomto období byly kříže, boží muka a kapličky z krajiny odstraňovány, či přemísťovány na místa, která radikálně měnila jejich opodstatněné kompoziční umístění v krajině. Tím se zásadně měnil i vztah k těmto objektům. Důležitější byl výnos ze zemědělské půdy, než samotný objekt.

Současná doba přichází s řešením, jak drobnou sakrální architekturu znovu začlenit do lidského povědomí jako chtěný a žádaný prvek, a to v rámci

pozemkových úprav. „*Pozemkové úpravy jsou formou krajinného plánování k zabezpečení racionálního využívání a ochrany krajiny prostřednictvím právních, biotechnických a organizačních zařízení*“ (SKLENIČKA 2003, s. 216). Primárním cílem současných pozemkových úprav je především vytvoření územních předpokladů pro zpřístupnění a racionální využití pozemků, ochrana zemědělského půdního fondu, ochrana a obnova krajiny a přírodních zdrojů.

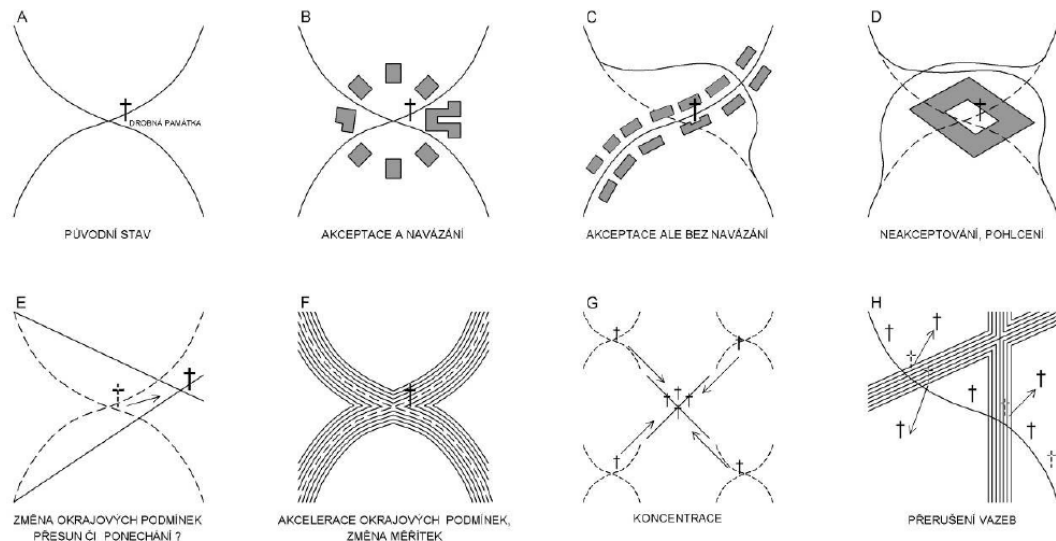
Pozemkové úpravy se provádí formou jednoduché pozemkové úpravy (JPÚ) – přechodné řešení, kdy se využívalo tzv. prozatímního užívání. Vlastník nepřístupného pozemku dostal do užívání jiný, stejně hodnotný pozemek jiného vlastníka, který hospodařit nechtěl. JPÚ je možné otevřít pouze pro určité území v katastru.

Komplexní pozemkové úpravy (KPÚ), na rozdíl od JPÚ komplexně řeší i další aspekty, ne jenom vlastnictví pozemků. Předmětem KPÚ jsou především návrhy nové cestní sítě, protierozních opatření, opatření vedoucí k ochraně a obnově krajiny, zvýšení ekologické stability v krajině aj. (SKLENIČKA 2003, s. 217).

Současné moderní přístupy v rámci pozemkových úprav se snaží navrátit význam a kompoziční opodstatněnost osamělých křížů, božích muk i kapliček ve volné krajině. V rámci obnovy fragmentace krajiny, prostupnosti krajiny a snížení negativních vlivů (zvýšená vodní a větrná eroze) se přistupuje k obnově původních historických cest, podél kterých byly tyto sakrální objekty umístěny.

Po obnovených cestách jsou často vedeny naučné turistické a cyklo trasy s informačními tabulemi popisující původ těchto staveb a krásy okolí. V mnohých oblastech jsou zde vedeny i hippotrazy pro jezdce na koních.

WATZKO (2010) popisuje ve svém příspěvku několik situací, které se v dnešní době velmi často objevují při kolizi původního a nového (drobné sakrální objekty a nová cestní síť, nová výstavba atd.).

Obr. 17 - Vývojová schémata, Zdroj: WATZKO (2010)

Prvním příkladem (A) je tzv. typická kompozice, která vychází ze zachování původních prvků křižovatky cestní sítě a samotné drobné sakrální památky. Druhý příklad (B) poukazuje na tzv. lokální centrum, centrum kolem stavby, které dává základ pro kulturně – historickou kontinuitu. Třetí příklad (C) poukazuje na zachování drobné sakrální památky jako historického prvku avšak bez akceptace vazby na okolí. Na čtvrtém příkladu (D) je vidět dvojí působení – negativní, které spočívá ve změně dosavadní struktury místa, organizace a samotných měřítek. A pozitivní, kdy vnitřní obsahová rovina nového prvku přebírá podstatu původního, starého prvku – násobí účinky původního. Pátý příklad (E) poukazuje na největší problém v souvislosti s cestní sítí a samotných drobných sakrálních památek. Nová cestní síť, která vede ve většině případů mimo trasy původních cest způsobuje, že drobné sakrální památky se ocitají ve „vzduchoprázdnu“ uprostřed polí a jejich ponechání na původním místě vzhledem k historickým kontinuitám by znamenalo jistý zánik těchto památek. Šestý příklad (F) je v naší krajině poměrně běžný. Současná cestní síť kopíruje trasy původních cest, rozšiřuje se dle současných potřeb, mění se tím však zásadně měřítko a původní estetické propojení místa. Drobná sakrální památka je v tomto případě potlačena na úkor nové cesty. Sedmý příklad (G) popisuje případ, kdy jsou drobné sakrální památky neuvědoměle zachraňovány a přemísťovány do nových center. Vznikají tak podivná návesní lapidária, která připomínají vyprazdňování prostoru krajiny. Poslední příklad (H) popisuje případ liniových křížových či poutních cest, které jsou velmi těžko udržitelné z hlediska

zachování jejich kompozičních principů a při přemístění či zániku jednotlivých částí je porušena vazba mezi jednotlivými prvky.

Setkáváme se s nadšenci, kteří na vlastní náklady kříže, boží muka i kapličky opravují a obnovují v rámci křesťanských svátků tradici poutí k těmto objektům. Hlavním motivem je pro tyto organizace zachování pocitu krajiny domova (CÍLEK 2002, s. 43).

Tento moderní přístup obnovy drobných sakrálních objektů znamená pro kříže, boží muka i kapličky záchranu. Pro obyvatele krajiny, ve které jsou tyto stavby znovu zpřístupněné a zviditelněné, znamenají úctu a návrat k našim předkům.

4. Metodika

Prvořadým úkolem je nutné si zvolit zájmové území, kde budou blíže zkoumány drobné sakrální objekty v krajině. Výběr spočívá v nalezení takového místa, ke kterému má autorka bližší vztah a tudíž zná dobře celé území. Vhodnou lokalitou bylo označeno území katastrálního území města Mohelnice, Loštice, obcí Palonín a Moravičany na Šumpersku.

Poté následuje shromažďování mapových podkladů, především císařských otisků a mapy 3. vojenského mapování, kde jsou dobře viditelné jak cestní síť, tak samotné drobné sakrální objekty.

Následuje podrobný terénní průzkum, kde autorka blíže zjistí stav a výskyt drobných sakrálních objektů v krajině dle mapových podkladů. Do těchto mapových podkladů zakreslí výskyt nových, později vystavěných drobných sakrálních objektů, případné přemístění, či úplné zrušení objektů dříve vzniklých.

Po terénním průzkumu je nutné zjistit co největší množství informací k drobným sakrálním objektům. Za tímto účelem budou oslovena muzea, městské úřady, farní úřady, případně pamětníci, kteří z výše zmíněných lokalit pochází. Nezbytné je i zajištění dostupné literatury s touto tematikou vztahující se k daným lokalitám.

Na základě zjištěných informací a dostupných podkladů bude vypracována katalogizace drobných sakrálních objektů nacházející se v zájmovém území. Do této katalogizace budou zařazeny pouze drobné sakrální objekty nacházející se mimo intravilán obce. Intravilán obce bude určen na základě mapy stabilního katastru. Položky v katalogu budou uspořádány na základě následujícího přehledu:

1. **název drobné sakrální památky**
2. **lokality výskytu**, v tomto případě lokality území měst Mohelnice, Loštice a obcí Moravičany a Palonín, součástí bude i doplnění informací z katastru nemovitostí o parcele, na které se objekt nachází a informace o majiteli dle katastru nemovitostí,
3. **existence drobné sakrální památky** – textová zkratka označující, zda se jedná o památku stávající na původním místě (S), přemístěnou na nové místo (P), či zaniklou (Z),
4. **druh drobného sakrálního objektu** - označený textovou značkou a číslem dle pořadí – vycházíme ze základní typologie: kříž (K), boží muka (BM),

kaplička, kaple (KA), zvoníčka (Z), socha svatého, svatých (S), obrazy svatého, svatých (O),

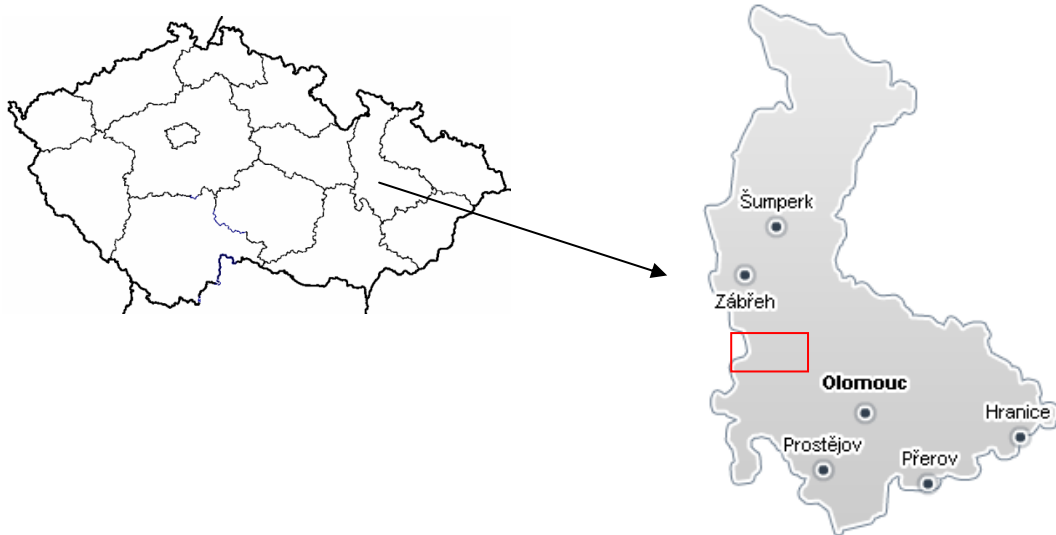
5. **materiálové zpracování** – textová značka - vycházíme ze základního dělení: dřevo (D), kámen (KAM), zdivo (Z), kov (K), kombinace více materiálů (KOM),
6. **období, případně rok vzniku a donátor stavby**, pokud je dohledatelné
7. **ochrana objektu** – začlenění drobné sakrální památky do režimu ochrany nemovité kulturní památky v rámci památkové péče,
8. **vazba na cestní síť a hranice pozemků** – posuzováno bude umístění drobného sakrálního objektu vzhledem k cestní síti a hranicím pozemků dle historických pramenů (mapy stabilního katastru a mapy 3. vojenského mapování),
9. **zachování vazby na cestní síť** – hodnotí se především zachování vazby vzhledem k současné cestní síti,
10. **poloha v krajině** – umístění v terénu, viditelnost, význam v krajině scéně atd.,
11. **popis objektu, současný stav**
12. **historie objektu** – pokud jsou v pramenech dohledatelné příběhy, pověsti, události vztahující se k objektu,
13. **fotografie historické, současné, výtvarné ztvárnění památky atd.**

Součástí katalogu bude zpracovaný mapový výstup pro každý katastr vypracovaný v programu ArcGIS. Drobné sakrální památky budou barevně rozlišené a přehledně označené dle výše popsaného zařazení. Jako mapový podklad bude použita současná ortofoto mapa překrytá mapou císařských otisků. Kromě samotného vyznačení existujících a zaniklých drobných sakrálních objektů bude součástí mapového výstupu i přehled zachovalé a nově vzniklé cestní sítě v území vzhledem k mapovému podkladu.

5. Charakteristika zájmového území

5.1. Lokalizace

Zájmové území se nachází na Střední Moravě, v severní části Hané, v Olomouckém kraji, okresu Šumperk. Je složeno z katastrálních území obcí Mohelnice, Loštice, Palonín a Moravičany (hranice území je dána císařskými otisky map stabilního katastru z roku 1834).

Obr. 18 - Umístění zájmového území v rámci České republiky a v rámci kraje, Zdroj: URL 13, 14

5.2. Přírodní charakteristika zájmového území

Zájmové území se z velké části nachází v Litovelském bioregionu, malá část území západně od Loštic a Palonína náleží do Drahanského bioregionu. Celé území je specifické pozvolným přechodem z nížin úrodné Hané do vyšších nadmořských výšek, které se zde pohybují nejčastěji v rozmezí 210 – 300 m. Významným horopisným prvkem je Mohelnická brázda a Zábřežská vrchovina.

Typologie členění dle využití: převažující způsob využití krajiny je zemědělství. Jedná se o zemědělskou krajinu s pohledově otevřenými polohami silně pozměněnou vlivem kultivace. Procentuální poměr lesů a zemědělské půdy je 10:90 (LÖW et NOVÁK 2008, s. 21).

Typologie členění dle reliéfu: na území převládají **krajiny vrchovin Hercynika**, dále do území zasahují **krajiny rovin, krajiny zaříznutých území, krajiny plošin a pahorkatin a krajiny širokých říčních niv** (LÖW et NOVÁK 2008, s. 21).

Podnebí: Dle Quitta (1971) náleží území do oblasti teplé T2- léto bývá dlouhé, suché a teplé, přechodná období bývají velmi krátká s teplým, až mírně teplým podzimem a jarem. Zima bývá suchá až velmi suchá s velmi krátkou dobou sněhové pokrývky. Západní část náleží do mírně teplé oblasti MT 10 – léto bývá dlouhé, teplé a mírně suché, přechodná období bývají krátká s mírně teplým jarem a podzimem. Zima bývá krátká, velmi suchá s velmi krátkou dobou sněhové pokrývky.

Vodstvo: Nejvýznamnějším vodním tokem je řeka Morava, která zasahuje do zájmového území na východní straně Moravičan. Méně významným tokem je potom řeka Třebůvka protékající Lošticemi a potok Mírovka protékající Mohelnicí. Jak Třebůvka tak Mírovka se vlévají do Moravy (MELZER 1993, s. 25).

Geologické poměry a půdní typy: horniny nacházející se v zájmovém území řadíme k tzv. drahanského kulmu. Jedná se především o břidlice, slepence a droby. Nejrozšířenějším půdním typem jsou především glejové fluvizemě, často přecházející až do glejů. Mimo nivu se nacházejí hnědozemě na spraších a luvizemě na sprašových hlínách (MELZER 1993, s. 15).

Geomorfologické zařazení: Následující tabulka zobrazuje přehledně zařazení území do geomorfologických jednotek. Nejvyšší geomorfologická jednotka je systém, který je pro celé území stejný – Hercynský. Následují další geomorfologické jednotky – subsystém, provincie, soustava a podsoustava, které jsou opět pro celé území totožné. Vyšší geomorfologické jednotky uzavírá celek, který tvoří na většině území Mohelnická brázda, pouze Palonín spadá do Zábřežské vrchoviny. Mezi nižší geomorfologické jednotky řadíme podcelek a okrsek. V zájmovém území zasahuje na území Palonína podcelek Bouzovská vrchovina, do něhož náleží okrsek Ludmírovská vrchovina. Území Mohelnice a Loštice náleží do okrsku Loštické pahorkatiny, Moravičany do okrsku Hornomoravská niva (URL 12).

	Mohelnice	Loštice	Moravičany	Palonín
Systém	Hercynský	Hercynský	Hercynský	Hercynský
Subsystém	Hercynská pohoří	Hercynská pohoří	Hercynská pohoří	Hercynská pohoří
Provincie	Česká vysočina	Česká vysočina	Česká vysočina	Česká vysočina

Soustava	Krkonošsko-jesenická	Krkonošsko-jesenická	Krkonošsko-jesenická	Krkonošsko-jesenická
Podsoustava	Jesenická	Jesenická	Jesenická	Jesenická
Celek	Mohelnická brázda	Mohelnická brázda	Mohelnická brázda	Zábřežská vrchovina
Podcelek	-	-	-	Bouzovská vrchovina
Okrsek	Loštická pahorkatina	Loštická pahorkatina	Hornomoravská niva	Ludmírovská vrchovina

Biota: většina území se nachází v mezofytiku, fytogeografickém okrese 72 – Zábřežsko-uničovského úvalu, území Palonína zasahuje do fytogeografického podokresu 71a – Bouzovské pahorkatiny.

Potenciální vegetaci tvoří na vyvýšeninách dubohabřiny (*Melampyro-nemorosi Carpinetum*), jiho-východní území kolem Moravičan tvoří vlhké lesy (*Ficario-Ulmetum campestris*).

Aktuální vegetaci tvoří převážně smrkové monokultury s příměsí habru obecného (*Carpinus betulus*), v lužních lesích kolem Moravičan jde o směs vrbových porostů s příměsí olše lepkavé (*Alnus incana*), dubu zimního (*Quercus robur*) a buku lesního (*Fagus sylvatica*). Bylinné patro tvoří běžné druhy například kopretina bílá (*Leucanthemum vulgare*), kohoutek luční (*Lychnis flos – cuculi*), zvonek rozkladitý (*Campanula persicifolia*), lopuch plstnatý (*Arctium tomentosum*), devětsil lékařský (*Petasites hybridus*) aj. (MELZER 1993, s. 28-29).

Kulturní a historická charakteristika:

Typologie členění dle osídlení: území obcí Moravičany, Palonín a poměrná část města Mohelnice náleží do oblasti **Staré sídelní typy Panonika:** krajina je osídlena již od neolitu, sídelní typy vesnic jsou převážně ulicovky či silnicovky s traťovými či délkovými plužinami. Loštice a část Mohelnice náleží do oblasti **Vrcholně středověké sídelní krajiny Hercynika** osídlenou od vrcholného středověku od 13. a 14. století s převahou návesních ulicovek s traťovou plužinou (LÖW et NOVÁK 2008, s. 19).

5.3. Stručná historie zájmového území a současný stav

Mohelnice

Mohelnice byla založena na mírné vyvýšenině mezi říčkami Újezdka a Mírovka. Průměrná nadmořská výška se udává 297 m.n.m.

První osídlení probíhá již v mladší době kamenné, později nastává rozmach v době bronzové, kdy lidé intenzivně využívají nivu Moravy. V 9. století byla na březích Újezdky založena slovanská osada, kde se v 11. a 12. století významně prosadilo hrnčířství (MELZER 1993, s. 354).

První písemná zmínka o existenci Mohelnice pochází z roku 1141. Jedná se o listinu olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka, kde je Mohelnice uvedena jako Mogilnici tota – celá Mohelnice. V roce 1247 je poprvé zmiňován farní kostel, 1275 farní škola, která je pravděpodobně nejstarší na severní Moravě. Jako město je poprvé Mohelnice uváděna v roce 1273 v listině z 25. listopadu, kdy olomoucký biskup Bruno prodal rychtu jistému Heřmanovi. 1322 získává Mohelnice právo opevnit se kamennými hradbami (KŘUPKA et VAŇOUREK 2007, s. 3).

Za husitských válek bylo město vypáleno, ale již v polovině 16. století opět patřilo k relativně velkým městům v kraji. Byl zde pivovar, tři mlýny, valcha, pila, cihelna a značný počet řemeslníků. V roce 1642 bylo město beze zbytku vypáleno. Roku 1685 je v dnešním městském parku za živa upálen šumperský děkan Kryštof Alois Lautner, který se stal obětí čarodějnických procesů na velkolesinském panství (MELZER 1993, s. 355).

Městu se nevyhnuly pohromy ani v pozdější době. 1715 město zamořila epidemie hlízového moru, která pro město znamenala stagnaci obchodu i městského života na celé 4 měsíce. Na Nový Rok 1716 byla morová rána zažehnána. Na počest odvrácení morové rány byl roku 1717 na náměstí postaven morový sloup. Autorem je olomoucký sochař Jan František Sturmer. 1739 město opět vyhořelo, požár zničil i část městského opevnění (KŘUPKA 1973, s. 47).

1755 zde byla zřízena pošta, která sloužila celé oblasti přes Zábřeh až po Šumperk. 1828 je dána do provozu tzv. císařská silnice, 1845 je vybudována jedna z prvních českých železničních tratí na trase Olomouc – Praha. Mohelnice se v 19. století stává významným průmyslovým městem v celé oblasti. Vzniklo zde plno drobných firem od škrobárny, sirkárny, jircháreny, barvírny kůží, cukrovaru až po

elektrotechnickou výrobu. Významně se zde uplatňovalo i zemědělství (MELZER 1993, s. 356).

Roku 1938 obsadila město říšskoněmecká armáda, Mohelnice byla začleněna do říšskoněmecké župy Sudety. Přibývalo zde německého obyvatelstva, německé školy. 9. května 1945 bylo město osvobozeno, do města začínají přicházet noví čeští obyvatelé (KŘUPKA et VAŇOUREK 2007, s. 6).

Urbanistický vývoj: Mohelnici řadíme k městům lokačního typu. Město bylo od počátku stavěno jako hrazené, nejdříve se jednalo o lehčí typ opevnění – val a příkop doplněný pravděpodobně o palisádu. V polovině 16. století byly vystavěné kamenné hrady z lomového kamene. Město mělo 4 brány, 3 z nich se ale do dnešní doby nedochovaly (KUČA 1998, s. 97).

Historické jádro města má tvar přibližného oválu a je na severní a severovýchodní straně ohraničeno poměrně příkrým srázem. Centrum města tvoří náměstí obdélníkového tvaru, ze kterého vybíhají krátké ulice směrem k původním hradbám. Nejvýznamnější ulicí byla dříve Loštická, nyní Olomoucká, která volně navazovala na komunikaci od Olomouce (SAMEK 1999, s. 541).

Současný stav obce: Historické jádro obce je od roku 1992 prohlášeno za městskou památkovou zónu. Okolní zástavba, zejména v severní části obce je složena z rodinných domů moderního typu a panelákového sídliště. V minulých letech proběhla výstavba nových rodinných domů v severovýchodní části území, která navazuje na původní výstavbu rodinných domů. Ve východní části města se nacházejí průmyslové podniky a obchodní zóna.

Obr. 19 - Půdorys města dle stabilního katastru r. 1834, Zdroj: SAMEK (1999)

Obr. 20 - Současný stav, ortofoto snímek, Zdroj: URL 15

Loštice

Loštice leží v rovině při dolním toku Třebůvky, v západní části Mohelnické brázdy, která se za městem postupně zvedá v kopce Bouzovské vrchoviny. Průměrná nadmořská výška se udává 257 m.n.m.

Katastr obce byl osídlen již v mladší době kamenné, intenzivněji pak v době bronzové a římské. V 10. století patrně existoval na pravém břehu Třebůvky slovanský dvorec, v 11. století zde existovalo sídliště. První písemná zmínka o Lošticích pochází z roku 1267, jako městečko je zmiňováno v roce 1353 (MELZER 1993, s. 330; KUČA 1998, s. 642).

Loštice nikdy neměly souvislé kamenné opevnění, pouze západně od náměstí existovala tzv. Žádlovická branka. V 15. století se rozvíjí řemesla, vyniká zde zejména hrnčířství, které je známé nejen u nás, ale i v zahraničí tzv. loštickými poháry se specifickým pórovitým povrchem. V polovině 16. století se do Loštic stěhuje početná židovská komunita a zakládají zde vlastní obec a školu (GOŠ 2007, s. 21).

Město bohužel postihlo několik požárů, ovšem i přes tyto útrapy stále rostlo. Židovská obec soustředěná kolem katolického kostela byla nařízením z roku 1726 násilně přesunuta do Novosadů (dnešní ulice Ztracená). Přemístěna byla i dřevěná synagoga, která byla umístěna do míst dnešní zděné synagogy (KUČA 1998, s. 643).

V polovině 19. století se zde nacházel pivovar, cihelna, lihovar, a nedaleká papírna. Z řemesel bylo stále významné hrnčířství, dále pak sirkařství, soukenictví a plátenictví. Velká část obyvatel se živila tradičně zemědělstvím. Roku 1828 byla vybudovaná významná císařská silnice vedoucí z Olomouce do Mohelnice právě přes Loštice. V poslední čtvrtině se k průmyslovým podnikům přidala také věhlasná výroba tradičních olomouckých tvarůžků (MELZER 1993, s. 331).

Na počátku 20. století, v roce 1918, sílilo ve městě upevnění českých politických pozic, které ovšem nemělo vliv na hospodářský život. Sirkárna brzy zanikla, ale výroba olomouckých tvarůžků zažívala úspěch. V roce 1938 město zůstalo české, avšak válkou nejvíce utrpěla početná židovská komunita, která byla během války transportována do koncentračních táborů. Město bylo osvobozeno 9. května 1945 (MELZER 1993, s. 333).

Urbanistický vývoj: Stejně jako Mohelnici, tak i Loštice řadíme k městům lokačního typu. Historické jádro je tvořeno přibližně čtvercovým náměstím, kterým probíhá komunikace do Mohelnice. Původně zde stál pivovar, nyní tvoří dominantu sousoší Nejsvětější Trojice. Podél náměstí stojí jednopatrové domy na středověkých parcelách. Z rohu náměstí vybíhají ulice, které svým uspořádáním vytvářejí urbanistickou osu. Zástavba kolem náměstí je silně ovlivněná výstavbou a přestavbou v 19. a 20. století. Východní část města kolem ulice Olomoucké představuje svou zástavbu typickou silnicovku. V jižní části města jsou dochované zemědělské usedlosti, západní část představuje bývalé židovské ghetto se synagogou (SAMEK 1999, s. 413).

Současný stav města: Historické centrum města je poměrně dobře zachovalé při srovnání s historickými podklady. Negativním prvkem je nákupní středisko ve východní části náměstí vybudované v 70. letech 20. století. Výrazně se proměnila zástavba v západní části podél cesty na Žádlovice, kde je situovaná zástavba moderních domů navazující na původní zástavbu. Nová výstavba je také realizovaná podél komunikace do Vlčic a Žádlovic v jihozápadní části města. V jižní části katastru bylo vybudováno městské koupaliště a fotbalový stadion.

Obr. 21 – Půdorys města dle stabilního katastru r. 1834, Zdroj: SAMEK (1999)

Obr. 22 - Současný stav, ortofoto snímek, URL 16

Moravičany

Moravičany byly založeny u severního ramene řeky Třebůvky, která zde přitéká z Loštic. Obec se nachází v rovině, průměrná nadmořská výška se udává 243 m.n.m.

Obec je pokládána za jednu z nejstarších osídlených obcí na Šumpersku. Dokládají o tom pozůstatky staroslovanského a raně středověkého osídlení, které byly v 60. letech 20. století nalezeny na obou březích řeky Třebůvky i při jejím ústí do Moravy (SAMEK 1999, s. 560).

V 6. století jsou Moravičany osídlené Slované, v 11. a 12. století se na soutoku Třebůvky a Moravy nacházelo slovanské hradiště. První písemná zmínka se datuje do doby 1249. Vystřídalo se zde mnoho vlastníků, kdy někteří používali přídomek „z Moravičan“. Za období třicetileté války byla většina obce vypálena, avšak velmi brzy zde byla vystavěna nová stavení. Dle lánového soupisu z roku 1677 zde bylo 61 usedlých (MELZER 1993, s. 361).

Na východní straně katastru obce byla v roce 1845 vedena železniční trať z Olomouce do Prahy, místní zastávka zde byla zřízena až v roce 1890. Po roce 1848 patřila obec mezi zemědělsky nejvyspělejší z celého okresu. Po Mnichovské dohodě byla obec zabraná německým vojskem, avšak po velkých protestech byla ze záboru vyjmuta a přiřazena s několika okolními českými obcemi k politickému a soudnímu okresu v Litovli (MELZER 1993, s. 361).

Urbanistický vývoj: Obec řadíme k typu návesní ulicovky, kdy pravidelnou náves lemují štítově řazené statky. Zástavba pokračuje podél komunikací velmi různorodým vzhledem, při řece můžeme nalézt podélně řazené chalupy. Především ve východní části vznikla nová zástavba moderních rodinných domů (SAMEK 1999, s. 560).

Současný stav obce: obec má zachovalou urbanistickou strukturu v centrální části. Zejména v západní části je zahájena nová výstavba rodinných domů, která stírá původní vedení cestní sítě a uzpůsobuje ji současným požadavkům.

Obr. 23 - Půdorys obce dle stabilního katastru r. 1834, Zdroj: URL 17

Obr. 24 - Současný stav, ortofoto snímek, Zdroj: URL 18

Palonín

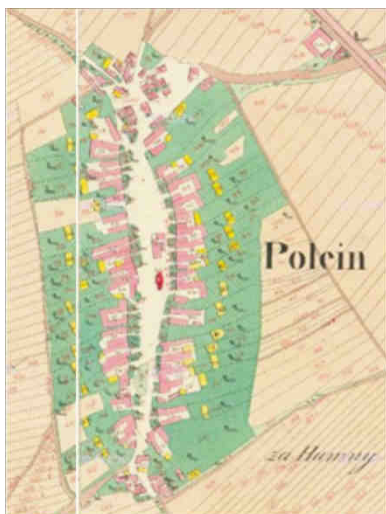
Palonín se nachází na západním okraji údolí řeky Moravy a jižním cípu Mohelnické brázdy. Celé území má poměrně malou nadmořskou výšku 272 m.n.m.

V 9. století byl jižní okraj obce osídlen Slovy, kteří zde pobývali až do poloviny 13. století. První písemná zmínka pochází z roku 1353. Palonín byl po několika desítkách let spojován s Moravičany, od roku 1782 připadl do panství Doubravice, v jehož vlastnictví byl až do roku 1848 (MELZER 1993, s. 380).

Obec patřila k zemědělsky vyspělým a bohatým. Roku 1893 tu byla založena jedna z prvních družstevních mlékáren na Moravě. Po roce 1938 byla obec přiřazena k soudnímu okresu Litovel. Po 2. Světové válce zde bylo zřízeno JZD, které v roce 1960 bylo spojeno s JZD v Lošticích. Z Palonína pochází akademický malíř Stanislav Lolek, výtvarný inspirátor Lišky Bystroušky a také méně známý spisovatel Antonín Smital (MELZER 1993, s. 381).

Urbanistický vývoj: Obec stejně jako Moravičany řadíme k typu návěsí ulicovky. V obci se nachází několik památkově chráněných stavení – zemědělských usedlostí. Od roku 1995 je obec vyhlášena vesnickou památkovou zónou.

Současný stav obce: Urbanistická struktura je zachovalá při porovnání s historickými mapovými podklady. V severní části obce podél komunikace k Lošticím se nachází starší výstavba rodinných domů, stejně tomu je i v jižní části obce směrem na Obectov. Moderní domy jsou v malé míře vystavěné v severozápadní části obce u bývalé polní cesty ke kapliče sv. Pavlíný.

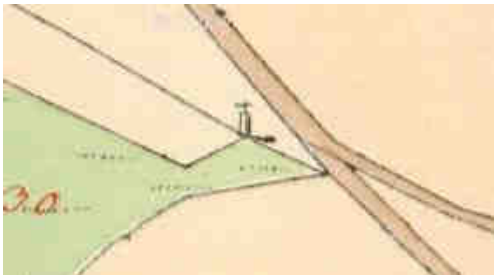

Obr. 25 - Půdorys obce dle stabilního katastru r. 1834, Zdroj: URL 19, 20

Obr. 26 - Současný stav, ortofoto snímek, Zdroj: URL 21

6. Katalog drobných sakrálních objektů v zájmovém území

Název drobné sakrální památky:	Kaplička sv. Šebestiána	kód: M01
Lokalita výskytu:	MOHELNICE, k.ú. Mohelnice, p.č. 2693/2, vlastník: Město Mohelnice	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: KA 1
Období, rok vzniku, donátor:	poč. 18. st.	Materiálové zprac.: Z
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:	<p>Vazba na cestní síť zaznamenaná již v mapách stabilního katastru, kde se podle mapové značky nachází v té době boží muka, která stojí na pozemku č. 1728 vlastníka z domu č. 78.</p> <p style="text-align: center;"><i>Obr. 27 - Císařský otisk, r. 1834</i></p>	
Zachování vazby na cestní síť:	<p>Vazba nebyla zachována, původní cestní síť byla značně pozměněna, ke kapličce vede přístupová cesta od Křemačovského rybníka, kde navazuje na pole, kde komunikace končí.</p> <p style="text-align: center;"><i>Obr. 28 - Výřez z katastru nemovitostí</i></p>	
Poloha v krajině:	<p>Kaplička leží v terénní sníženině v blízkosti pole u Křemačovského rybníka, jehož hráze je vyvýšena nad terén a zamezuje tak vizuálnímu kontaktu s kapličkou od přístupové cesty. Okolí kapličky tvoří vzrostlá zeleň, která také vytváří pohledovou bariéru. Význam v krajině scéne je nevýrazný vzhledem k radikální změně okolní cestní sítě a výstavby vyvýšené hráze rybníka.</p>	
Popis objektu, současný stav:	<p>Kaplička prošla v nedávné době celkovou rekonstrukcí, byla opravena fasáda a upraveno okolí.</p>	
Historie objektu:	<p>E. Teichmann (1929) zmiňuje kapličku umístěnou na idylickém místě na křižovatce cest pod mohutnými kaštany, v té době pojmenovanou jako Šadská kaple podle současného majitele Aloise Šada. Kaplička je též známá pod jménem Josefská kaple nebo Josefský kostelík – oltář zdobí obraz sv. Josefa. Zsvěcená je sv. Šebestiánovi, jehož podobizna ze dřeva zdobí niku nad dveřmi.</p>	

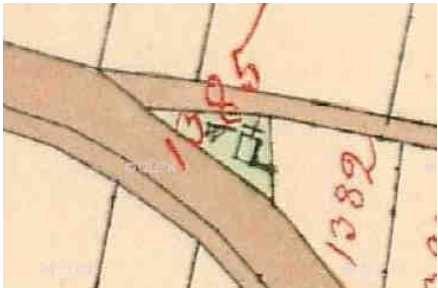

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 29 (vlevo) - Kaplička sv. Šebestiána – datace 40. - 50. léta 20. století; Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,1

Obr. 30 (vpravo) - Kaplička sv. Šebestiána - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Kaplička sv. Marka	kód: M02
Lokalita výskytu:	MOHELNICE, k.ú. Mohelnice, p.č. 2501, vlastník: Město Mohelnice	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: KA 2
Období, rok vzniku, donátor:	poč. 18. st.	Materiálové zprac.: Z
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků: Vazba na cestní síť zaznamenaná již v mapách stabilního katastru, kaplička stojí na pozemku označený jako obecní pastvina č. 1385.		
	Obr. 31 - Císařský otisk, r. 1834	
Zachování vazby na cestní síť: Vazba na cestní síť je zachovaná, původní trasa silnice byla zachovaná. Kaplička stojí na křižovatce cest u komunikace na Moravičany.		
	Obr. 32 - Výřez z katastru nemovitostí	
Poloha v krajině: Kaplička leží v rovinném terénu na okraji města. Vzhledem k okolní zástavbě je její vizuální projev ovlivněn do takové míry, že již neplní funkci orientačního bodu, ale plní pouze funkci doprovodnou vůči silnici.		
Popis objektu, současný stav: Kaplička je v dobrém stavu, má poměrně zachovalou fasádu.		
Historie objektu: E. Teichmann (1929) popisuje kapličku jako skoro celou rozpadlou. Kaplička je zasvěcená sv. Markovi, jehož socha je umístěna v neporušeném stavu, v nice nad dveřmi. Majitelem kapličky bylo v té době náboženské sdružení, které nejevilo zájem o její zachování ani záchranu. Zmiňuje ale procesí, které se zde 25. srpna 1929 pomodlí.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 33 (vlevo) - Kaplička sv. Marka – datace asi 60. léta 20. století, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6335,3

Obr. 34 (vpravo) - Kaplička sv. Marka - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky: Kaplička sv. Linharta (Leonarda)		kód: M03
Lokalita výskytu: MOHELNICE, k.ú. Mohelnice, p.č. 2883/2, vlastník: Město Mohelnice		
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: KA 3
Období, rok vzniku, donátor:	1732	Materiálové zprac.: Z
Ochrana památky: Nemovitá kulturní památka od 3. 5. 1958, rejstříkové číslo 16114/8-1054		
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Vazba na cestní síť zaznamenaná již v mapách stabilního katastru, kaplička stojí na pozemku označený jako silnice bez příkopu č. 1836.</p>		
<i>Obr. 35 - Císařský otisk, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť je zachovaná, kaplička stojí na křižovatce cest u komunikace na Úsov.</p>		
<i>Obr. 36 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině:		
<p>Kaplička leží v rovinném terénu za městem ve volné krajině. Vzhledem ke svému umístění v krajinné scéně je kaplička výraznou kulturní dominantou a významným orientačním bodem.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kaplička je v dobrém stavu, má poměrně zachovalou fasádu, která se ovšem již částečně odlupuje.</p>		
Historie objektu:		
<p>E. Teichmann (1929) zmiňuje kapličku, která se nachází v té době na Novoměstské ulici u cukrovaru. Zsvěcená je sv. Leonardovi, patronovi domácích zvířat, kterého předci uctívali každoročními poutními cestami připadající na den 6. listopadu.</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 37- Kaplička sv. Linharta – srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Černý kříž	kód: M04
Lokalita výskytu:	MOHELNICE, k.ú. Mohelnice, p.č. 1288/3, vlastník: Česká republika	
Existence drobné sakrální pam.:	P	Druh drobné s.p.: K 1
Období, rok vzniku, donátor:	19. století, 1857, kněz Augustin Wahala	Materiálové zprac.: K
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Původní dřevěný kříž byl přemístěn z pozemku vedle farní stodoly na místo odbočky do městského parku, na pozemku č. 1705 označený jako pastvina. Původní kříž je vyznačen v indikační skice z roku 1834, v mapě stabilního katastru z téhož roku chybí.</p>		
		
<i>Obr. 38 - Indikační skica, r. 1834</i>	<i>Obr. 39 - Císařský otisk, r. 1834</i>	
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vzhledem k přesunutí kříže nebyla v historických mapách zaznamenaná původní poloha, ale dle literárního pramenu se dá uvažovat, že současná poloha kříže odpovídá původnímu umístění.</p>		
		
		<i>Obr. 40 - Výřez z katastru nemovitostí</i>
Poloha v krajině:		
<p>Kříž je umístěn v městské zástavbě u mostu nad rychlostní komunikací Mohelnice - Olomouc. Je doplněn o novou výsadbu druhu Lípa srdčitá (<i>Tilia cordata</i>), která zde nahradila dřívější výsadbu. Původně bylo toto místo za hranicí města, kde začínala volná krajina. Kříž je pohledově nevýznamný, vzhledem k rušné křižovatce několika komunikací, která tudy prochází.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž se skládá z kovového (pravděpodobně litina) soklu a kovového kříže s plastikou ukřižovaného Krista – celkově působí zachovale.</p>		

Historie objektu:

Ke kříži se váže pověst o dvou bratřích místního soudce – Antonínovi a Vencovi. Oba žili od dětství rozhádaní a během let tato nenávist přerostla do zhoubných rozměrů. Při jedné hádce Antonín strhl ze zdi loveckou pušku a ve zlosti vypálil na svého bratra. Vencu netrefil, ale zasáhl vedle něj stojícího Walaschka, který se mrtvý zhroutil k zemi. Venca se dal na úprk a Antonín zděšen z toho, co provedl, se dal také na útěk k městskému kostelíku. V nedalekém lesíku našli místní Antonína mrtvého. Spáchal sebevraždu, a protože mu byl odepřen pohřeb v kostele, pohřbili ho v blízkosti „červeného kříže“ na Třebovské ulici. Kněz Wahala zasáhl a nařídil, aby byl kříž odstraněn a umístěn na Křemačovskou ulici tam, kde je odbočka do městského parku. Na jeho původní místo na Třebovské ulici nechal kněz Wahala roku 1857 postavit nový kříž – Černý kříž. Podle pověsti ale nešťastníkova duše nikdy nenašla klid (TEICHMANN 1929).

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 41 - Černý kříž – 70. léta 20. století, Autor: Jaromír Vitek, soukromá sbírka

Obr. 42 - Černý kříž - březen 2013, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Kříž u hranice města Mohelnice a obce Libivá	kód: M05
Lokalita výskytu:	MOHELNICE, k.ú. Mohelnice	
Existence drobné sakrální pam.:	Z	Druh drobné s.p.: K 2
Období, rok vzniku, donátor: 1795, Andreas a Barbara Welcrin	Materiálové zprac.: nezjištěno	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Dle mapových podkladů se kříž nacházel u křižovatky silnic, které navazují na hlavní silnici s příkopem do Libivé. Na mapě stabilního katastru se nachází na hranici pozemků č. 742/d a 722/a.</p>		
<i>Obr. 43 - Císařský otisk, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť: nehodnoceno		
Poloha v krajině: nehodnoceno		
Popis objektu, současný stav: nehodnoceno		
Historie objektu: Teichmann (1929) uvádí, že na hranici města Mohelnice a Libivé stojí kříž, na němž je napsáno: „Andreas a Barbara Welcrin, zastupitelé obce č. LVIII, nechali 1795 tento kříž postavit.“ V tomto roce se měla stát nějaká místní nebo rodinná událost, kterou ale neznáme. KŘUPKA (1973) tento kříž ještě naposledy zmiňuje jako kulturní památku a hodnotnou plastiku Mohelnice.		

Název drobné sakrální památky:	Socha sv. Jana Nepomuckého	kód: M06
Lokalita výskytu:	MOHELNICE, k.ú. Mohelnice, p.č. 452/1, vlastník: Olomoucký kraj	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: S 1
Období, rok vzniku, donátor:	1719, František Frimel	Materiálové zprac.: KAM
Ochrana památky:	Nemovitá kulturní památka od 3. 5. 1958, rejstříkové číslo 17398/8-2140	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
Socha je označena až v mapových podkladech 3. vojenského mapování, kde se nachází na křižovatce cest nedaleko mostu přes příkop. V mapách stabilního katastru není socha zaznamenána.		
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Obr. 44 - Císařský otisk, r. 1834</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Obr. 45 - Výřez z mapy 3. vojenského mapování, 1:75 000</p> </div> </div>		
Zachování vazby na cestní síť:		
Vazba na cestní síť zůstala zachovaná, socha se v současné době nachází u významné komunikace Mohelnice – Loštice.		
<div style="text-align: right;"> <p>Obr. 46 - Výřez z katastru nemovitostí</p> </div>		
Poloha v krajině:		
Socha je umístěna v současném intravilánu obce. Její původní význam z krajinného hlediska byl potlačen okolní výstavbou. Socha je doplněna o vzrostlý strom druhu Jírovec maďal (<i>Aesculus hippocastanum</i>).		
Popis objektu, současný stav:		
Na přední straně soklu je nápis: „Modli se za nás, svatý Jane, který jsi od Boha obdařen mnohými zázraky.“ Zadní strana obsahuje nápis: „Pan František Frimel zde nechal vybudovat toto dílo.“ Severní stranu zdobí výrazný nápis: „Svatý Jane, opatrujeme tě, ochraň nás před hanbou a posměchem: zbožně žítí, požehnaně zemřít.“ Zadní strana obsahuje kromě letopočtu 1719 také nápis: „Upravil Taulek 1907“ současný stav je dobrý, bez většího poškození.		

Historie objektu:

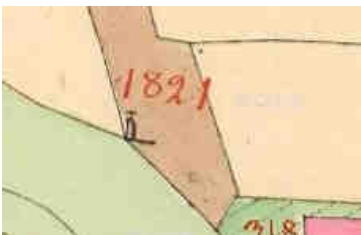
Teichmann (1929) zmiňuje sochu jako obrazový sloup sv. Jana Nepomuckého. Roku 1905 prochází úpravami pod rukama malíře Tauleka, který obnovil všechny nápisy na soklu.

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 47 (vlevo) - Socha sv. Jana Nepomuckého, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,12

Obr. 48 (vpravo) - Socha sv. Jana Nepomuckého - březen 2013, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Mariánský sloup u silnice Křemačov - Mohelnice	kód: M07
Lokalita výskytu:	MOHELNICE, k.ú. Mohelnice	
Existence drobné sakrální pam.:	Z	Druh drobné s.p.: S 2
Období, rok vzniku, donátor: 1684, Antonín Spinka, Urban Spinka 1877 nově zbudován sourozenci Václavem, Stiborem, Terezou a Eliškou	Materiálové zprac.: KAM	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků: Sloup se nacházel na pozemku č. 1821 označeného jako silnice bez příkopu.		
	Obr. 49 - Císařský otisk, r. 1834	
Zachování vazby na cestní síť:	nehodnoceno	
Poloha v krajině:	nehodnoceno	
Popis objektu, současný stav: Teichmann (1929) popisuje tento sloup následovně: „Socha ukazuje nebeskou královnu bez koruny se složenýma rukama stojíc na zeměkouli, na které je připevněn půlměsíc ovinutý hadem.“		
Historie objektu: Teichmann (1929) uvádí, že sloup měl připomínat válku s Turky v roce 1683. V armádě proti Turkům působili také „synové naší vlasti“, jejichž jména si můžeme přečíst na soklu.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 50 (vlevo) - Mariánský sloup - datace 70. léta 20. století, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsběrka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,6

Obr. 51 (vpravo) - Mariánský sloup - datace 50. léta 20. století, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsběrka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,7

Název drobné sakrální památky:	Boží muka u bývalé cihelny	kód: M08
Lokalita výskytu:	MOHELNICE, k.ú. Mohelnice	
Existence drobné sakrální pam.:	Z	Druh drobné s.p.: BM 1
Období, rok vzniku, donátor:	-	Materiálové zprac.: KOM
Ochrana památky:	Nemovitá kulturní památka od 3. 5. 1958 do 4. 12. 1975, Rejstříkové číslo 53074/8-1056	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:	Boží muka nejsou zaznamenány v žádných historických podkladech, jejich přibližnou polohu lze určit dle umístění cihelny.	
Zachování vazby na cestní síť:	nehodnoceno	
Poloha v krajině:	nehodnoceno	
Popis objektu, současný stav:	Teichmann (1929) se zmiňuje o klapací kapliče umístěné u cihelny. Má dvojitý kříž, kamenný a železný. Není označena letopočtem, ale je zdobena obrázkem ukřižovaného svatého.	
Historie objektu:	Teichmann (1929) popisuje obrazové sloupy, které místní nazývají „klapacími kapličkami“, podle průvodu klapajících chlapců, kteří každý rok navštěvují „kapličky“ během pašijového týdne.	

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 52 - Boží muka u bývalé cihelny, datace 40. – 50- léta 20. století, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo:H 6314,4

Název drobné sakrální památky:	Kaplička „Na Chlomku“	kód: L01
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice, p.č. 1705/18, vlastník: soukromý vlastník	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: KA 1
Období, rok vzniku, donátor: Někdy před rokem 1719	Materiálové zprac.: Z	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Vazba na cestní síť zaznamenaná již v mapách stabilního katastru, kde je kaplička zaznamenaná v indikační skice, ovšem v císařských otiscích nikoliv. V literárním prameni je poznámka: stojí na p.č. 1010, ovšem dle mapových podkladů se jedná o pozemek číslo 1014, označený jako obecní pastvina.</p>		
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Obr. 53 - Císařský otisk, r. 1834</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Obr. 54 - Indikační skica, r. 1834</p> </div> </div>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba nebyla zachována, původní cestní síť byla značně pozměněna, ke kapličce nevede žádná přístupová cesta.</p>		
		
<p>Obr. 55 - Výřez z katastru nemovitostí</p>		
Poloha v krajině:		
<p>Kaplička leží na mírně zvlněném terénu, který je obdělávaný jako pole. Vzhledem k absenci zástavby v okolí je poměrně dobře viditelná z okolí a vytváří dobře zapamatovatelný orientační bod v krajině. Během vegetačního období je přístup k ní velmi obtížný, mimo vegetační období je možnost přístupu ze všech světových stran. Okolní výsadbu tvoří 4 jedinci druhu Lípa srdčitá (<i>Tilia cordata</i>).</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kaplička prošla před několika lety celkovou rekonstrukcí, byla opravena fasáda a upraveno okolí, současný stav je opět ucházející.</p>		
Historie objektu:		
<p>JÍLEK (1941) zmiňuje záznam z roku 1834, který popisuje kapli, která svým zvonkem doprovázela odsouzence k smrti na popraviště, které tam dříve stávalo. Obsahovala symbolický obrázek sv. Jana Křtitele se setnutou hlavou.</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

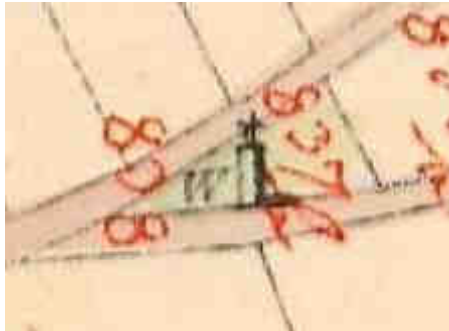

Obr. 56 (vlevo) - Kaplička na Chlomku, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsběrka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 2665

Obr. 57 (vpravo) - kaplička na Chlomku - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Obr. 58 - Kaplička na Chlomku - Fotografie manželky Adolfa Kašpara u kapličky, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, Památník Adolfa Kašpara v Lošticích, inventární číslo: AK 651

Název drobné sakrální památky:	Socha Panny Marie Sedmibolestné (Pieta)	kód: L02
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice, p.č. 1728 vlastník: Město Loštice	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: S 1
Období, rok vzniku, donátor: 1735, Jan Pudil z č. 57 1885 obnoven Mag. Zapletalovou	Materiálové zprac.: KAM	
Ochrana památky:	Nemovitá kulturní památka od 3. 5. 1958, rejstříkové číslo 27609/8-1005	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků: Vazba na cestní síť zaznamenaná již v mapách stabilního katastru, kde je Pieta zakreslená na pozemku č. 838 označený jako pastvina.		
	<i>Obr. 59 - Císařský otisk, r. 1834</i>	
Zachování vazby na cestní síť: Vazba zůstala částečně zachována. Původní cestní síť byla zachována pouze silnicí, která nyní vede nad dálnicí a dále na obec Moravičany. Bývalá cesta v poli kolem kapličky v Moravičanech byla zrušena.		
	<i>Obr. 60 - Výřez z katastru nemovitostí</i>	
Poloha v krajině: Socha stojí na konci města na okraji plochy, která je využívána jako pole. Původní význam sochy byl zcela potlačen zrušením jedné z cest vedoucích do Moravičan. Socha stojí v rovinném terénu, avšak kvůli nadjezdu nad dálnicí byl terén vyvýšen a socha tím ztratila vizuální kontakt s okolím. Je doplněna o výsadbu dvou jedinců druhu Lípa srdčitá (<i>Tilia cordata</i>).		
Popis objektu, současný stav: Socha je v poměrně dobrém stavu, kamenný sokl je mírně oprýskaný.		
Historie objektu: JÍLEK (1941) popisuje Pietu následovně: Na kamenném podstavci je směrem k Lošticím latinský nápis a chronogram 1735, na straně k Moravičanům je kamenný kříž a v něm je vytesán letopočet 1885 se jménem M. Zapletalové, strana k Mohelnici obsahuje nápis: „ Kteří lidé touto cestou jdete, pozdravte Krista Pána, matičku boží, u ní milost najdete.“ Původní německy psaný modlitební nápis směrem k Palonínu je zamazán barvou.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 61 - Socha Panny Marie Sedmiboletné - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Socha sv. Jana Nepomuckého	kód: L03
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice, p.č. 2239/1 vlastník: Olomoucký kraj	
Existence drobné sakrální pam.:	P	Druh drobné s.p.: S 2
Období, rok vzniku, donátor:	1716	Materiálové zprac.: KAM
Ochrana památky:	Kulturní památka Ministerstva kultury od 26. 1. 2012, rejstříkové číslo 104636	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:	<p>Vazba na cestní síť zaznamenaná již v mapách stabilního katastru. Socha stojí na pozemku č. 1235 označený jako silnice bez příkopu.</p> <p style="text-align: right;"><i>Obr. 62 - Císařský otisk, r. 1834</i></p>	
Zachování vazby na cestní síť:	<p>Vazba na cestní síť zůstala zachována. Socha stojí u komunikace na Mohelnici a slepou polní cestu, která původně pokračovala na Horní Krčmy.</p> <p style="text-align: right;"><i>Obr. 63 - Výřez z katastru nemovitostí</i></p>	
Poloha v krajině:	<p>Socha stojí za hranicí městské zástavby v terénu, který je v rovině, pozvolna se zvedá a vytváří na horizontu pohledovou bariéru. Socha není příliš vizuálně výrazná z volné krajiny, ovšem díky své poloze u rušné komunikace je dobrým orientačním prvkem pro motoristy. Vedle sochy je vysazen jedinec druhu Jírovec maďal (<i>Aesculus hippocastanum</i>).</p>	
Popis objektu, současný stav:	<p>Socha je v poměrně dobrém stavu, i když má uražený nos. Kamenný podstavec je oprýskaný, nápisy jsou čitelné.</p>	
Historie objektu:	<p>Socha stála od roku 1716 před starou budovou školy, poté byla přemístěna před vchod do kostela, kde stála až do roku 1860. Po generální visitaci byla přemístěna na levou stranu říšské silnice na trať „Lepinka“. Dříve na tomto místě stával kříž, který pak stával na pozemku č. 943/1 JÍLEK (1941).</p>	

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 64 (vlevo) - Socha sv. Jana Nepomuckého - září 2012, Autor: Nina Koudelková

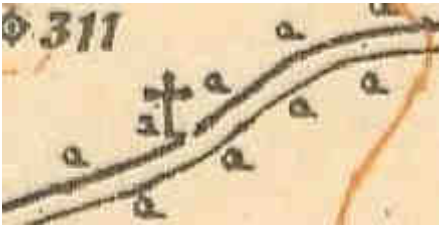

Obr. 65 (vpravo) - Socha sv. Jana Nepomuckého, detail - září 2012, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Socha Panny Marie	kód: L04
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice, p.č. 1009/4 vlastník: Město Loštice	
Existence drobné sakrální pam.:	P	Druh drobné s.p.: S 3
Období, rok vzniku, donátor:	1779, Karel Patsch	Materiálové zprac.: KAM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Socha původně stála v poli u cesty na Palonín na pozemku č. 540 označený jako obecní pastvina. Je zaznamenaná v mapách stabilního katastru i v mapách 3. vojenského mapování.</p>		
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Obr. 66 - Mapa 3. vojenského mapování</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Obr. 67 - Císařský otisk, r. 1834</p> </div> </div>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť částečně zachována – socha se nyní nachází blíže k intravilánu obce, kde končí původní cesta, která dříve pokračovala dále v poli do Palonína.</p>		
<div style="text-align: right;"> </div> <p style="text-align: right;">Obr. 68 - Výřez z katastru nemovitostí</p>		
Poloha v krajině:		
<p>Socha se nyní nachází před rodinným domem na hranici intravilánu města. Vzhledem k rovinatému terénu je socha vizuálně propojená s křížem, který stál u původní cesty tak jako tato socha a s kapličkou sv. Pavlína v Paloníně.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Socha byla v roce 2011 celkově rekonstruována.</p>		
Historie objektu:		
<p>JÍLEK (1941) zmiňuje kamenný sloup Panny Marie s nápisem Fundiret von Carolus Patsch – Johannes Hladisch 1779 stojící na polní cestě k Palonínu. Udržovací fond per 6.30 zlatých na poli.</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

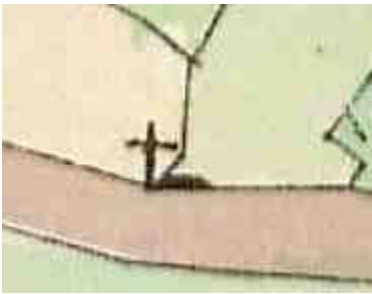

*Obr. 69 - Socha Panny Marie - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kříž „Na Bradlci“	kód: L05
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice, p.č. 2256/1 Vlastník: Olomoucký kraj	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 1
Období, rok vzniku, donátor:	1883, Libor a Magdalena Mollik	Materiálové zprac.: KOM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je zaznamenaný až v reambulovaných mapách 3. vojenského mapování z roku 1931, na dřívějších vydáních není zaznamenaný z důvodu jeho pozdějšího vzniku, než samotné mapové listy.</p>		
		
<p><i>Obr. 70 - Mapa 3. vojenského mapování, r. 1931</i></p>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť zachovaná. Cesta vede v nepozměněné trase i v dnešní době.</p>		
		
<p><i>Obr. 71 - Výřez z katastru nemovitostí</i></p>		
Poloha v krajině:		
<p>Kříž je umístěn na vyvýšené terénní poloze, která by měla předurčovat jeho vizuální propojenost s okolím, Bohužel díky výsadbě ovocných stromů kolem cesty je jeho vizuální projev potlačen a kříž splynul s okolním porostem.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je ve špatném stavu. Naklání se na stranu a celkově se na něm podepsal zub času. Kovový kříž je zapleten do koruny druhu Třešeň ptačí (<i>Prunus avium</i>).</p>		
Historie objektu:		
<p>JÍLEK (1941) popisuje kříž stojící na kopci nad Vlčicemi, na němž je nápis „Tento kříž postavili manželé Libor a Magdaléna Mollik k památce své jediné dcery Ludmily Lenhartové, která touto cestou k věčnému odpočinku vedena byla r. 1883.“ Zmiňuje také, že Ludmila Molliková (17. 6. 1848 – 24. 3. 1883) z domu č. 120 se provdala r 1871 za mlynáře „na dole“ Karla Lenharta.</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 72 - Kříž na Bradci - září 2012, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Kříž U Valchy	kód: L06
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice, p.č. 1623/1, Vlastník: Město Loštice	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 2
Období, rok vzniku, donátor: 1760, Antonín Drlík 1824, syn Alex Drlík (renovatum)	Materiálové zprac.: KAM	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je zaznamenaný v mapách stabilního katastru, kde stojí na hranicích pozemků č. 1051 majitele Drlíka a pozemku č. 1242 označený jako silnice bez příkopů.</p>		
		
<p><i>Obr. 73 - Císařský otisk, r. 1834</i></p>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť zachovaná. Cesta vede v nepozměněné trase i v dnešní době.</p>		
		
<p><i>Obr. 74 - Výřez z katastru nemovitostí</i></p>		
Poloha v krajině:		
<p>Kříž je umístěn v současném intravilánu města před rodinným domem u silnice na Žádlovice. Kříž je z jižní strany chráněn vyvýšeným terénem, který se postupně od cesty snižuje až k místu, kde protéká potok Podhrádek a znovu se zvedá. Je patrné, že jakékoliv vizuální vazby na objekt byly situované z vyvýšených míst a ze samotné silnice. Současné vizuální vazby jsou proto velmi omezené.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je ve velmi dobrém stavu. Nápisy jsou čitelné, kámen je neponičený.</p>		
Historie objektu:		
<p>JÍLEK (1941) popisuje kříž, který stával u bývalé soukenické valchy s číslem popisným 84, nyní před domem č. 289. Na kříži je čitelný nápis: Anton Drlík z č. 81 zbudoval 1760, renovatum 1824 Alex Drlík, syn zbudovatele taktéž z č. 81. Udržování zajištěno reversem na poli.</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 75 - kříž U Valchy - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Kříž Na Lušti	kód: L07
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice, p.č. 2252/1, Vlastník: Olomoucký kraj	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 3
Období, rok vzniku, donátor:	1821, Josef Herold	Materiálové zprac.: KAM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je zaznamenaný jak v mapách 3. vojenského mapování, tak v indikační skice, kde stojí na pozemku č. 1257 označený jako silnice bez příkopu. Ovšem v literatuře je situován na parcele č. 357. V císařských otiscích ovšem kříž chybí.</p>		
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Obr. 76 - Indikační skica, r. 1834</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Obr. 77 - Mapa 3. vojenského mapování</p> </div> </div>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť částečně zachovaná. Původní cesta je částečně odkloněna, ale navazuje pod křížem zpátky na svou původní trasu.</p>		
<div style="text-align: right;"> <p>Obr. 78 - Výřez z katastru nemovitostí</p> </div>		
Poloha v krajině:		
<p>Kříž je umístěn nad městem u silnice na Obectov. Stojí na vyvýšeném terénním náspu u pole. Okolní terén je rovný, směrem k Obectovu mírně se zvedající, k Lošticím klesající. Tato poloha by za podmínek méně vzrostlé zeleně znamenala vynikající předpoklady pro vizuální propojení kříže s dominantami města. Bohužel okolní zeleň je příliš vzrostlá a brání tak vizuálnímu kontaktu s okolím.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je v dobrém stavu. Nápisy jsou čitelné, kámen je lehce poničený.</p>		
Historie objektu:		
<p>JÍLEK (1941) zminuje kříž Na Lušti u Hájku, který nese nápis: „Josef Herold miesstan Lossticki tentýž kříž swatý tu založil. Léta Páně 1821.“</p>		

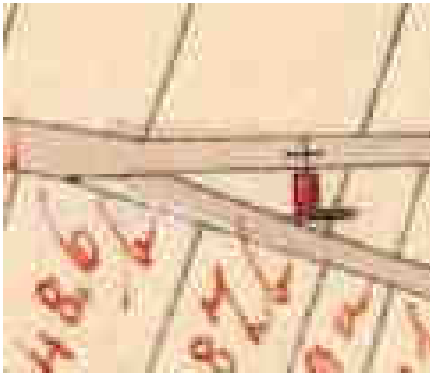

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 79 - Kříž Na Lušti - září 2012, Autor: Nina Koudelková

Obr. 80 - Kapusta hrozí městu, Švec a knejp I. Hermanna – Autor Adolf Kašpar, perokresba z roku 1931, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, Památník Adolfa Kašpara v Lošticích, inventární číslo: AK 442

Název drobné sakrální památky:	Kříž u JZD	kód: L08
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice, p.č.909/129, Vlastník: Město Loštice	
Existence drobné sakrální pam.: S	Druh drobné s.p.:	K 4
Období, rok vzniku, donátor: 1876, Josef a Magdalena Rostovi	Materiálové zprac.:	KAM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
Kříž je zaznamenaný na indikační skice, kde stojí na pozemku označený jako pastvina, ovšem v císařských otiscích stojí na neoznačeném pozemku.		
		
<i>Obr. 82 - Císařský otisk, r. 1834</i>	<i>Obr. 81 - Indikační skica, r. 1834</i>	
Zachování vazby na cestní síť:		
Vazba na cestní síť částečně zachovaná. Kříž stojí u cesty, která zde ovšem končí a dále již nepokračuje.		
		
<i>Obr. 83 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině:		
Kříž dříve stál za městem, nyní je součástí intravilánu města. Nachází se u bývalé cesty, která vedla po poli na Doubravici. Cesta vede pouze za budovu JZD a zde končí. Dříve byl patrně vizuálně propojen s dalším křížem, který byl kvůli výstavbě dálnice přesunutý, nyní je tato vizuální vazba zcela potlačena.		
Popis objektu, současný stav:		
Kříž je v dobrém stavu.		
Historie objektu:		
JÍLEK (1941) popisuje kříž u polní cesty do Doubravice na pozemku č. 487/3, který je ohraničen železným zábradlím a nese nápis: „Tento kříž vystaven jest nákladem Josefa a Magdaleny Rostových r. 1876.“ Udržovací náklad je vtělen na poli č. 698 a na domě č. 2.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 84 - Kříž u JZD - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Boží muka Na Pešti	kód: L09
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice	
Existence drobné sakrální pam.:	Z	Druh drobné s.p.: BM 1
Období, rok vzniku, donátor: 19. století	Materiálové zprac.: Z	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků: Boží muka jsou zaznamenána v mapách 3. vojenského mapování.	 <p style="text-align: center;"><i>Obr. 85 - Mapa 3. vojenského mapování</i></p>	
Zachování vazby na cestní síť:	nehodnoceno	
Poloha v krajině: Boží muka stávala ještě do nedávné doby u silnice směrem k Pešti. Jedná se o rovný terén s množstvím dálkových výhledů na všechny světové strany.		
Popis objektu, současný stav:	nehodnoceno	
Historie objektu: JÍLEK (1941) se pouze zmiňuje o zděném sloupu u silnice k Pešti, který nemá nápis, ale opatřen novým obrázkem sv. Antoníčka. Boží muka zde stávala ještě do poměrně nedávné doby, kdy byla zbořena při autonehodě. Socha sv. Antoníčka se po letech našla v poli, byla opravena a nyní je v soukromé sbírce (Drahomíra Mošovská, IX. 2012, in verb.).		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 86 (vlevo) - Boží muka Na Pešti, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 2667

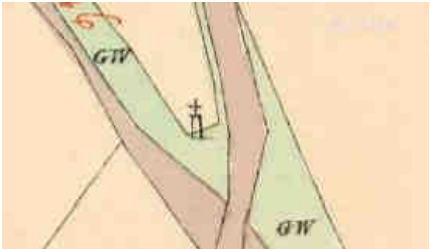
Obr. 87 (vpravo) - Boží muka Na Pešti, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 2712,3

Název drobné sakrální památky:	Boží muka Na Hoplíčkově louce	kód: L10
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice	
Existence drobné sakrální pam.:	Z	Druh drobné s.p.: BM 2
Období, rok vzniku, donátor: 19. století	Materiálové zprac.: Z	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků: Boží muka jsou zaznamenána až v mapách 3. vojenského mapování.		
	<i>Obr. 88 - Mapa 3. vojenského mapování</i>	
Zachování vazby na cestní síť:	nehodnoceno	
Poloha v krajině:	nehodnoceno	
Popis objektu, současný stav:	nehodnoceno	
Historie objektu: JÍLEK (1941) zmiňuje ve svém textu zděný sloup podobný boží muce stojící při cestě k Budínu (dnešní Žádlovice – pozn. autorky). Vzhledem ke svému havarijnímu stavu byl tento sloup dle autora ve 30 letech 20. století z bezpečnostních důvodů odstraněn.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 89 - Boží muka na Hoplíčkově louce, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 2666

Název drobné sakrální památky:	Boží muka Na Lipince	kód: L11
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice	
Existence drobné sakrální pam.:	Z	Druh drobné s.p.: BM 3
Období, rok vzniku, donátor: 18. století	Materiálové zprac.: nezjištěno	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
Boží muka jsou zaznamenána již ve stabilním katastru na pozemku č. 946 označený jako obecní pastvina.		
<i>Obr. 90 - Císařský otisk, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť:	nehodnoceno	
Poloha v krajině:	nehodnoceno	
Popis objektu, současný stav:	nehodnoceno	
Historie objektu:		
<p>„ Listinou ze dne 22. a 26. listopadu 1762 byla potvrzen úmluva o postavení sochy neb mučednického sloupu tzv. boží muky „Na Lipince“, u cesty k Mohelnici (Müglitz) vedoucí, s povolením biskupské konsistoře a důstojného pana faráře, jíž se její budovatelé za sebe a své dědice zavázali udržovati je na věčné časy v dobrém stavu, a kdyby jakkoliv byla zničena, postaviti znovu na své útraty, a zaručí na to dle polovice 15 zl.“(JÍLEK 1941). Tuto listinu podepsali Tomáš Alois Artus a Martin Heidenreich, oba dva měšťané z Loštic. Vše bylo schváleno a zaneseno v pozemkové knize č. 933 a ve schůzi senátu ze dne 26. Listopadu 1763.</p>		

Název drobné sakrální památky:	Obrázek sv. Františka v Lišínách	kód: L12
Lokalita výskytu:	LOŠTICE, k.ú. Loštice	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: O 1
Období, rok vzniku, donátor:	-	Materiálové zprac.: KOM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
Obrázek sv. Františka není zaznamenán v žádných historických, ani v současných mapových podkladech. Nachází se v lese nad Lošticemi, kde vede lesní cesta.		
Zachování vazby na cestní síť:		
Lesní cesta vede v nezměněné trase i v dnešní době.		
Poloha v krajině:		
Vyhlídka u sv. Františka je situována na pohledově exponovaném místě s dálkovými výhledy do krajiny. V současné době je místo obklopeno příliš vzrostlou zelení, která vytváří pohledovou bariéru.		
Popis objektu, současný stav:		
Samotný malovaný obrázek je zasklený a zarámovaný do dřevěného rámu. Sklo je poškozeno střelou nejspíš ze vzduchovky.		
Historie objektu:		
nezjištěno		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 91 (vlevo) - Obrázek sv. Františka v Lišínách, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsběrka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 3912,5

Obr. 92 (vpravo)- Obrázek sv. Františka v Lišínách - březen 2013, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky: Kaplička sv. Cyrila a Metoděje		kód: Mo01
Lokalita výskytu: MORAVIČANY, k.ú. Moravičany, p.č. 1881 Vlastník: obec Moravičany		
Existence drobné sakrální pam.: S	Druh drobné s.p.: KA 1	
Období, rok vzniku, donátor: 1713? 1815 přebudovaná V. Přečkalem	Materiálové zprac.: Z	
Ochrana památky: Nemovitá kulturní památka od 3. 5. 1958, rejstříkové číslo 20519/8-1061		
Vazba na cestní síť a hranice pozemků: Kaplička je zaznamenána v mapových podkladech stabilního katastru na hranici pozemků č. 1487 označený jako silnice bez příkopu a č. 761.		
		
<i>Obr. 93 - Indikační skica, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť: Vazba na cestní síť byla přerušena. Kaplička se nachází uprostřed pole bez přístupové komunikace.		
		
<i>Obr. 94 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině: Kaplička se nachází ve volné krajině, v rovinatém terénu s dálkovými výhledy na všechny světové strany. Vizuálně komunikuje s křížem u nedaleké silnice na Loštice a s původní trasou cesty, která je zachovaná v intravilánu obce. Je velmi dobře pozorovatelná ze silnice a vytváří tak pevný orientační bod.		
Popis objektu, současný stav: Kaplička byla v roce 2003 restaurována. Pravidelně se zde koná pobožnost k věrozvěstům Cyrila a Metoděje v rámci slavnosti farního dne 5. července.		
Historie objektu: NOVÁK (1993) uvádí, že dle Jakuba Lolka byla tato kaplička vystavěna v době, kdy na Moravě řádila morová epidemie. Svědčí o tom barokní obraz 14 svatých pomocníků a dřevěná barokní socha Panny Marie uvnitř kapličky. Socha je v současnosti umístěna na faře, obraz v místním kostele. KUNSTFELD (2006) zmiňuje, že uvnitř kapličky byl namalován obraz sv. Cyrila a Metoděje, patronů kapličky, od malíře Petra Herziga.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

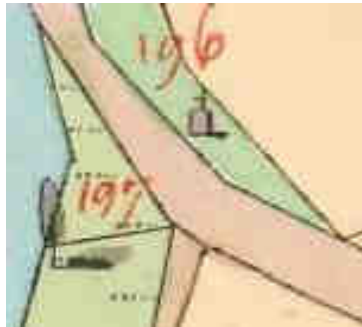

Obr. 95 - Kaplička sv. Cyrila a Metoděje - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Obr. 96 - Kaplička sv. Cyrila a Metoděje, velikonoční pohlednice, akvarel z roku 1926, autor: Adolf Kašpar, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, Památník Adolfa Kašpara v Lošticích, inventární číslo:AK 1963

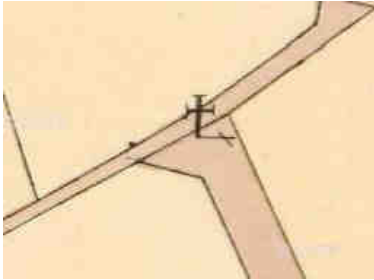

Obr. 97 - Kaplička sv. Cyrila a Metoděje, Název: U kapličky, akvarel z roku 1920, autor: Adolf Kašpar, Zdroj: JANÍČKOVÁ P. et ŠTĚTINOVÁ D. et TURKOVÁ A. (2004)

Název drobné sakrální památky:	Kaplička Nejsvětější Trojice	kód: Mo02
Lokalita výskytu:	MORAVIČANY, k.ú. Moravičany, p.č. 1362 Vlastník: obec Moravičany	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: KA 2
Období, rok vzniku, donátor: 1713 Ignác Kopp	Materiálové zprac.: Z	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kaplička je zaznamenaná v mapových podkladech stabilního katastru na pozemku č. 196 označený jako pastvina.</p>		
<i>Obr. 98 - Císařský otisk, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť byla zachovaná. Kaplička se nachází u komunikace na Doubravici, která vede kolem kapličky v lehce pozměněné trase.</p>		
<i>Obr. 99 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině:		
<p>Kaplička se nachází za obcí v místech, kde již začíná volná krajina. Díky okolní zástavbě domů je vizuální propojenost s okolím limitovaná pouze na jihozápadní a jižní světovou stranu. Kaplička leží v rovinném terénu a tato poloha umožňuje dálkové výhledy v již zmíněných směrech.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kaplička byla v roce 2009 opravena, její současný stav je velmi dobrý.</p>		
Historie objektu:		
<p>NOVÁK (1993) s odkazem na Jakuba Lolka popisuje, že zdejší kaplička tu byla postavena roku 1713. Sám ale nesouhlasí, protože existuje záznam z roku 1883, který popisuje, že autorem je Ignác Kopp z čísla 6. Ignác Kopp, který pochází z Police, přišel do Moravičan až v roce 1828, kdy se zde oženil s Annou Bartákovou. Domnívá se tedy, že autorem kapličky musí být jeho předci.</p> <p>KUNSTFELD (2006) uvádí, že v roce 1942 byla kaplička opravena továrníkem Václavem Kratochvílem, kdy byl zdejší obraz Nejsvětější Trojice nahrazen ku počtě továrníkovy zemřelé manželky obrazem sv. Otýlie.</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 100 - Kaplička Nejsvětější Trojice - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Zháněluv kříž	kód: Mo03
Lokalita výskytu:	MORAVIČANY, k.ú. Moravičany, p.č. 980/1 Vlastník: obec Moravičany	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 1
Období, rok vzniku, donátor:	1806, František Zháněl	Materiálové zprac.: KAM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je vyznačen v mapách stabilního katastru, kde je umístěn na pozemku č. 1486 označený jako silnice bez příkopu.</p>		
<i>Obr. 101 - Císařský otisk, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť zůstala zachovaná. Cesta vede v nezměněné trase v intravilánu obce.</p>		
<i>Obr. 102 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině:		
<p>Kříž se nachází v nynějším intravilánu obce nedaleko mateřské školky. Vzhledem k okolní zástavbě jsou přerušeny veškeré vizuální vazby s okolní krajinou.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je v dobrém stavu. Sošky jsou nepoškozené, nápisy čitelné.</p>		
Historie objektu:		
<p>NOVÁK (1993) popisuje kamenný kříž u bývalé polní cesty do Loštic, který dal postavit František Zháněl. Svědčí o tom zakládací listina z 12. 9. 1806. NOVÁK (1940) uvádí, že při vichřici před sv. Martinem roku 1869 byl kříž vyvrácen a kromě spodního kamene celý nový postaven. Farní kronika uvádí, že roku 1895 udeřil do toho to kříže blesk a rozrazil kříž, tělo Spasitele na kusy, sošky Panny Marie i sv. Jana poškodil. Dle revesu nechali manželé Josef a Marie Homolákoví zhotovit nový kříž i sošky. Ten byl 7. července 1895 dp. Farářem Kadláčkem posvěcen.</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 103 - Zhánělvův kříž - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kříž u cesty do Loštic	kód: Mo04
Lokalita výskytu:	MORAVIČANY, k.ú. Moravičany, p.č. 1920 Vlastník: Olomoucký kraj	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 2
Období, rok vzniku, donátor: 1806, Křoupal z č. 69 1896, manželé Jarolímovi	Materiálové zprac.: KOM	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků: Kříž není zaznamenaný v žádných historických mapových podkladech. Nejde proto přesně určit jeho původní polohu, literární prameny uvádí, že stál u tzv. horní cesty do Loštic.		
Zachování vazby na cestní síť: Vazba na cestní síť byla zachovaná. Cesta vede v nezměněné trase dodnes.		
		
<i>Obr. 104 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině: Kříž se nachází u silnice na Loštice. Je situovaný v rovinném terénu s vizuální vazbou na kapličku sv. Cyrila a Metoděje, která stojí opodál v poli. Tato poloha umožňuje dálkové výhledy do krajiny. Jedinou vizuální bariérou je lineární prvek blízké dálnice. Kolem je výsadba dvou jedinců druhu Lípa srdčitá (<i>Tilia cordata</i>).		
Popis objektu, současný stav: Kříž má kamenný korpus, původní kamenný kříž byl v roce 1992 nahrazen křížem dřevěným od loštického řezbáře Jaroslava Beneše. Celkově je kříž v poměrně dobrém stavu.		
Historie objektu: Dokud nebyla okresní silnice, vedla touto trasou tzv. horní cesta do Loštic. Původně tu stál dřevěný kříž se železným obrazem Ukřižovaného. Tento kříž byl postaven Marianou Křoupalovou, vdovou po Františkovi z čísla 69 z Moravičan. Dokládá to zakládací listina ze dne 12. 10. 1906 (NOVÁK 1993). Jiný zdroj (NOVÁK 1940) ovšem uvádí, že kříž byl postaven za faráře Mašíčka Josefem Křoupalem z č. 69. Tento kříž byl vyvrácen při vichřici před sv. Martinem roku 1869. Oba literární prameny poté shodně popisují, že v roce 1896 byl postaven kříž nový na náklady manželů Jarolímových.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

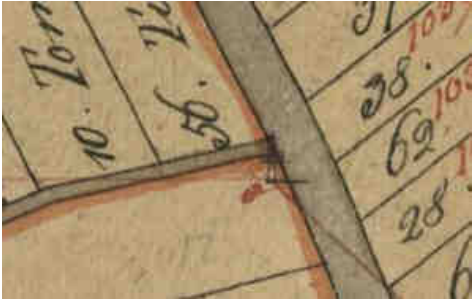

*Obr. 105 - Kříž u cesty do Loštic - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kříž u cesty do Mohelnice I.	kód: Mo05
Lokalita výskytu:	MORAVIČANY, k.ú. Moravičany, p.č. 1917 Vlastník: Olomoucký kraj	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 3
Období, rok vzniku, donátor:	1806 Řehoř Martinec	Materiálové zprac.: KAM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
Kříž je zaznamenaný v mapách stabilního katastru, kde stojí pozemku č. 831 – majitel Josef Martinec z domu č. 34.		
		
<i>Obr. 106 - Indikační skica, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť:		
Vazba na cestní síť je zachovaná. Silnice vede v nezměněné trase i dnes.		
		
<i>Obr. 107 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině:		
Kříž se nachází u silnice na Mohelnici naproti bývalému JZD. Leží v rovinatém terénu s vizuální vazbou na široké okolí. Poloha v terénu umožňuje dálkové výhledy do okolní krajiny.		
Popis objektu, současný stav:		
Kříž je v dobrém stavu, bezprostřední okolí je udržované.		
Historie objektu:		
NOVÁK (1993) popisuje kamenný kříž s tělem Krista, který nechal na svém poli zvaném „hrubý díl“ postavit Řehoř Martinec. Dokládá to zakládací listina z 23. 8. 1806. NOVÁK (1940) doplňuje informaci o obnově kříže roku 1869, kterou na své náklady provedli František a Vincenc Martinec.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

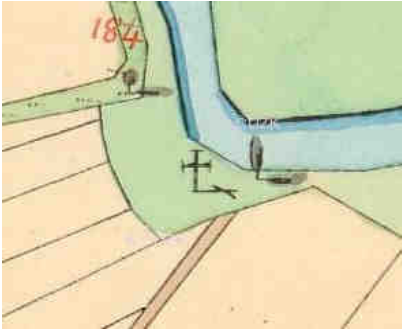

*Obr. 108 - Kříž u cesty do Mohelnice I - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kříž u cesty do Mohelnice II.	kód: Mo06
Lokalita výskytu:	MORAVIČANY, k.ú. Moravičany, p.č. 1917 Vlastník: Olomoucký kraj	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 4
Období, rok vzniku, donátor: 1748 Fabián Frébort 1896 manželé Winklerovi	Materiálové zprac.: KAM	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
Kříž je zaznamenaný v mapách stabilního katastru, kde stojí pozemku č. 847 – majitel Iohann Sedlaczek z domu č. 42.		
		
<i>Obr. 109 - Indikační skica, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť:		
Vazba na cestní síť je zachovaná. Silnice vede v nezměněné trase i dnes.		
		
<i>Obr. 110 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině:		
Kříž se nachází u silnice na Mohelnici. Leží v rovinném terénu s vizuální vazbou na okolí. Poloha v terénu umožňuje dálkové výhledy do okolní krajiny.		
Popis objektu, současný stav:		
Kříž je v dobrém stavu, bezprostřední okolí je udržované.		
Historie objektu:		
NOVÁK (1993) zmiňuje, že dříve zde stával kříž dřevěný, který byl postaven roku 1748. Revers na udržování byl sepsán 11. 10. 1751 na Jiřího Sedláčka z čísla 42 a Jana Domlivila. Tento kříž byl roku 1771 nahrazen kamenným, který zde stál až do roku 1896, kdy manželé Antonín a Terezie Winklerovi nechali postavit kříž nový. NOVÁK (1940) doplňuje, že kříž byl vysvěcen 14. 6. 1895 dp. Janem Sedláčkem, farářem ze Špiček.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 111 - Kříž u cesty do Mohelnice II. - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky: Kříž u bývalé cesty k Doubravici		kód: Mo07
Lokalita výskytu: MORAVIČANY, k.ú. Doubravice nad Moravou, p.č. 44/34 Vlastník: Česká republika, Povodí Moravy s.p.		
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 5
Období, rok vzniku, donátor: 1828(3) Jan a Mariana Křoupalovi	Materiálové zprac.: KAM	
Ochrana památky: Bez ochrany		
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je zaznamenaný v mapách stabilního katastru, kde stojí pozemku označený jako pastvina.</p>		
<i>Obr. 112 – Císařský otisk, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť není zachovaná. Původní silnice naznačená ve stabilním katastru byla rozorána a neobnovena.</p>		
<i>Obr. 113 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině:		
<p>Kříž se nachází ve volné krajině v místech, kde je patrné původní koryto řeky Třebůvky. Vizuelně kříž komunikuje s okolím, vizuální vazbu má na kapličku u továrny, ovšem v době vegetace není v krajině příliš viditelný. Dostupnost ke kříži je dobrá, i když k němu nevede žádná přístupová komunikace.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je v dobrém stavu.</p>		
Historie objektu:		
<p>NOVÁK (1940) se zmiňuje velmi krátkým textem o kamenném kříži u cesty vedoucí přes louky do Doubravice, který byl postaven buď v roce 1828, nebo 1823 na náklady Jana a Mariany Křoupalovými.</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 114 - Kříž u bývalé cesty k Doubravici - březen 2013,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kaplička sv. Pavlíny	kód: P01
Lokalita výskytu:	PALONÍN, k.ú. Palonín, p.č. 325/23 Vlastník: Obec Palonín	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: KA 1
Období, rok vzniku, donátor: 1680-1720	Materiálové zprac.: Z	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kaplička je zaznamenaná v mapách stabilního katastru, kde stojí na pozemku č. 1332 označený jako silnice bez příkopu.</p>		
<i>Obr. 115 - Indikační skica, r. 1834</i>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť zanikla. Původní polní cesta byla rozorána.</p>		
<i>Obr. 116 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině:		
<p>Kaplička stojí v rovinatém terénu, uprostřed pole. Nevede k ní žádná přístupová komunikace. Svou polohou v krajině umožňuje vizuální propojení se sloupem Panny Marie, který stojí na kraji Loštic. Kaplička je v poli viditelná na velké vzdálenosti a působí jako orientační bod v krajině. Vedle kapličky je vzrostlý strom druhu Lípa srdčitá (<i>Tilia cordata</i>).</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kaplička byla v nedávné době restaurována. Je ve velmi dobrém stavu.</p>		
Historie objektu:		
<p>V Palonínské kronice, která čerpala z LOLKA (1913) je zmínka o kapličce stojící u cesty do Loštic, která byla postavena jakožto dílo záslužné. „Kterás rodina, hospodářivší na statku č. 32, v době nebezpečí nákazy morové učinila slib, že bude-li zachráněna, postaví ke cti a chvále patronů ochranitelů od morové rány svatě Pavlínce, svatému Rochu a svatému Šebestiánu kapličku.“</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 117 - Kaplička sv. Pavlíny - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Kříž u bývalé cesty do Loštic	kód: P02
Lokalita výskytu:	PALONÍN, k.ú. Palonín, p.č. 325/9 Vlastník: soukromý vlastník	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 1
Období, rok vzniku, donátor:	1768, Rosálie Planková	Materiálové zprac.: KAM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je zaznamenaný v mapách stabilního katastru, kde stojí na pozemku č. 1330 označený jako silnice bez příkopu.</p>		 <p>Obr. 118 - Indikační skica, r. 1834</p>
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť zanikla. Původní polní cesta byla rozorána.</p>		 <p>Obr. 119 - Výřez z katastru nemovitostí</p>
Poloha v krajině:		
<p>Kříž stojí v rovinatém terénu uprostřed pole. Nevede k němu žádná přístupová komunikace. Svou polohou v krajině umožňuje vizuální propojení se sloupem Panny Marie, který stojí na kraji Loštic a kapličkou sv. Pavlíny. Vedle kříže je vzrostlý strom druhu Lípa srdčitá (<i>Tilia cordata</i>).</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je ve špatném stavu, je nestabilní a popraskaný.</p>		
Historie objektu:		
<p>Palonínská kronika obsahuje text – reversní list, který se nachází ve Státním archivu v Šumperku. Píše se v něm: „<i>Já Rozálie, pozůstalá vdova po Bartoloměji Planeku, bývalém sousedu dědiny Palonína v Markrabství Moravském, k slavné kartuze Olomoucké patřící poddaná, známá činím tímto obec přede všemi, že jsem ku cti a chvále Boží, na moje vlastní outraty, dala při veřejnej cestě která od Palonína k Lošticím vede, právě při hranicích Loštických na konci roly Martina Šincla souseda Palonínského, postaviti kříž kamenný na kterém figura aneb kříž ten neb cokoliv při něm, za mého žití bejti v nějakém porušení a k zkáze, jakýmkoliv způsobem a příhodou mělo přijíti a žádný jiný dobrodinec, by se k toho popravení aneb vystavení nevynacházel, tak slibuji, že já na moje outraty vlastní zase figuru a</i></p>		

kříž ten spraviti, aneb kdyby toho potřeba bylo, já toho nový zase postaviti dáti chci, že by ale na budoucí časy místo to kříž a umučení spasitele našeho zaopatřena mohla býti, k chrámu Páně Moravičanskému deset rýnských na hotovy za mého živu bejti, pod roční interes zanechávám, aby na jisto bezpečné místo půjčené bejti mohly a ty roční interesní peníze, kdykoliv potom v budoucnu při tom vejš opáčeném kříži a figuře by následovala, aby ty interesní peníze na opravení téhož kříže a figury obrácené a vydané byly míti. Chci aby pak tejto připovědí a zřízení, tým lepší jistota a důvěrnost byla, dožádala jsem sobě celé pečeti obce Palonínské aby mne tento můj reversní list pečeti svou obecní potvrdili a se podepsali, jenž se stalo v dědině Palonín, dne 23 juni 1768.

Fabian Hausknecht, rychtář, Josef Vrtal purkmistr starosty a celá obec dědiny Palonín“ Kříž vysvětil farář a kanovník Václav Bambula.

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

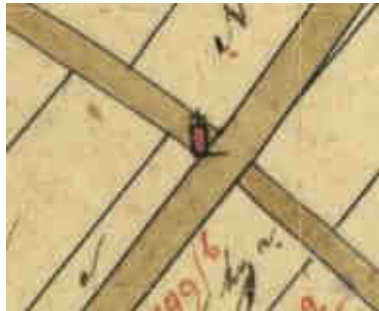

*Obr. 120 - Kříž u bývalé cesty do Loštic - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kříž „Na Trpíně“	kód: P03
Lokalita výskytu:	PALONÍN, k.ú. Palonín, p.č. 226/16 Vlastník: soukromý vlastník	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 2
Období, rok vzniku, donátor:	1816, František a Terezie Kussi	Materiálové zprac.: KOM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je zaznamenaný v mapách stabilního katastru, kde stojí na pozemku č. 248 označený jako pastvina.</p>		
		
<p style="text-align: right;"><i>Obr. 121 - Indikační skica, r. 1834</i></p>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť zůstala zachovaná. Cesta je udržovaná a vede v původní trase.</p>		
		
<p style="text-align: right;"><i>Obr. 122 - Výřez z katastru nemovitostí</i></p>		
Poloha v krajině:		
<p>Kříž stojí v rovinném terénu a tato poloha umožňuje vizuální propojení s okolní krajinou s množstvím dálkových výhledů.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je v poměrně dobrém stavu, i když kamenná část je místy otlučená. Kovový kříž je neponičený, v dobrém stavu.</p>		
Historie objektu:		
<p>Palonínská kronika obsahuje záznam o kříži u polní cesty z Palonína do Hrabí, či k Červené Lhotě. Byl postaven roku 1816 a vysvěcen farářem Valentinem Frankem. Obsahuje nápis: „Tento Kříž je vystavěn z Nákladu Františka Kussiho a jeho manželky Terezie z Palonína“ (LOLEK 1913).</p>		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 123 - Kříž " Na Trpíně" - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Kříž u Hradské a Doubravické cesty	kód: P04
Lokalita výskytu:	PALONÍN, k.ú. Palonín, p.č. 340/3 Vlastník: soukromý vlastník	
Existence drobné sakrální pam.:	P	Druh drobné s.p.: K 3
Období, rok vzniku, donátor: 1766, rodina Jarolímova	Materiálové zprac.: KAM	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je zaznamenaný v mapách stabilního katastru, kde stojí na hranicích pozemků č. 1319 a 1320 označené jako silnice bez příkopu.</p>		
		
<p><i>Obr. 124 - Indikační skica, r. 1834</i></p>		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť zůstala zachovaná i přes to, že původní cesta, která vedla z Loštic, byla zrušena a nyní vede kolem kříže nájezd na rychlostní komunikaci R 35.</p>		
		
<p><i>Obr. 125 - Výřez z katastru nemovitostí</i></p>		
Poloha v krajině:		
<p>Kříž stojí na křižovatce původní silnice a nového nájezdu na rychlostní komunikaci. Okolní terén je rovný, s vizuální vazbou na okolní zástavbu i volnou krajinu. Vizuální vazba je přerušena ze severovýchodní strany rušivým liniovým prvkem rychlostní komunikace.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je ve velmi dobrém stavu. V roce 2008 byl restaurován.</p>		
Historie objektu:		
<p>Palonínská kronika (LOLEK 1913) zmiňuje kříž, který nechala postavit rodina Jarolímova z č. 15 roku 1766. Ten nese nápis FUNISATOR PAVEL JAROLIM a letopočet 1876 se značkou kameníka (svisle postavený šíp). V roce 1975 bylo rozhodnuto o postavení rychlostní komunikace v místech, kudy původně vedla tzv. Hradská cesta z Loštic. Pozemky pod stavbou byly vykoupeny (kříž byl v té době na pozemku rodiny Pospíšilovy z Palonína č. 30) a roku 1978 začala stavba silnice. Kříž stál v trase stavby, byl proto rozebrán a po dokončení stavby znovu postaven, ovšem na jiné místo. Vrchní díl – údajně kovový kříž – se ztratil a byl nahrazen</p>		

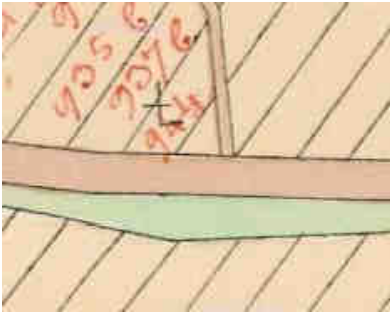

křížem náhradním, který pocházel z nějakého hrobu. V roce 2000 pan Josef Pospíšil zažádal o dotaci na obnovu kříže. V roce 2008 se po kladném vyřízení žádosti pustila firma René Seifrid do restaurátorských prací, kdy byl kříž z hrobu nahrazen křížem úplně novým, vyhovujícím. Kříž posvětil farář Jan Karel Vraclavský.

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 126 - Kříž u Hradské a Doubravické cesty - srpen 2012,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kříž u rychlostní silnice	kód: P05
Lokalita výskytu:	PALONÍN, k.ú. Palonín, p.č. 368/17 Vlastník: soukromý vlastník	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 4
Období, rok vzniku, donátor: 1770, Jakub Vyjídaček	Materiálové zprac.: KAM	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Kříž je zaznamenaný v mapách stabilního katastru, kde stojí na pozemku č. 944/a majitele Dokoupila z č. 6.</p>		
		
Obr. 127 - Císařský otisk, r. 1834		
Zachování vazby na cestní síť:		
<p>Vazba na cestní síť nebyla zachována. Kříž stojí v poli bez přístupové komunikace.</p>		
		
Obr. 128 - Výřez z katastru nemovitostí		
Poloha v krajině:		
<p>Kříž stojí na rovině v poli u rychlostní komunikace R 35. Kříž je vizuálně propojen s okolní krajinou, zaoráním původní cesty a výstavbou silnice ovšem ztratil vazby na okolní sakrální objekty. Je velmi špatně dohledatelný v terénu.</p>		
Popis objektu, současný stav:		
<p>Kříž je v dobrém stavu, i když je mírně nakloněný vlivem častého orání v jeho bezprostřední blízkosti. V zadní části na kříži je puklina. Kolem kříže je náletový porost.</p>		
Historie objektu:		
<p>Palonínská kronika (LOLEK 1913) obsahuje text – reversní list, který se nachází v šumperském archivu. Píše se v něm: „Já Jakub Vyjídaček, soused dědiny Palonína, k slavné kartuzi Olomoucké patřící poddaný, znovu činím tímto reversem obecně přede všemi, že jsem sobě umínil a dal ku cti a chvále Boží, na svoje outraty při veřejné křížny cesty která vede od Loštic k Řimicím, mezi polama při konci své roly postavit kříž kamenný, na kterém figura neb kříž ten, neb cokoli při něm za mého živu bejti k nějakému porušení a k zkáze jakýmkoliv způsobem a příhodou mělo pojíti a žádný jiný dobrodinec by se k tomu popravení aneb vystavení nevynacházel, tak bylo z toho nový zase postavití dát chci, aby i na budoucí časy místo to kříž umučení spasitele našeho zaopatřeno mohlo býti, do naší obce Palonínské jich opatrování ouřadu na penězích deset rýnských, na hotovy za</p>		

mého živubejtí pod roční interesí zanechávám, aby na jisto bezpečno místo zapůjčené byli míti chci a ty roční interesní peníze, kdykoliv v budoucnu přitom vejš opáčeném kříži neb figuře umučení spasitele, jakákoliv potřeba neb popravení by následovala, aby ty peníze interesní který k opravě vydané byli, dožádal jsem sobě celé poctivé obce palonínské aby mne, tímto reversním list pečeti svou obecní potvrdili a podepsali. Jež se stalo v dědině Paloníně, dne 12 Martz 1770. Martin Rozehnal rychtář, Jiři Pluskal purkmistr, starší a celá obec dědiny Palonína.“

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 129 - Kříž u rychlostní silnice - duben 2013,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kříž u cesty na Obectov	kód: P06
Lokalita výskytu:	PALONÍN, k.ú. Palonín, p.č. 251/2 Vlastník: soukromí vlastníci	
Existence drobné sakrální pam.:	S	Druh drobné s.p.: K 5
Období, rok vzniku, donátor: 1919, Tomáš a Marie Čepovi	Materiálové zprac.: KAM	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků: Kříž není zaznamenaný v historických podkladech vzhledem ke svému pozdějšímu vzniku, než je samotné mapování map stabilního katastru.		
Zachování vazby na cestní síť: Vazba na cestní síť byla zachována, i když nelze polohu porovnat s dřívějšími mapovými podklady.		
		
<i>Obr. 130 - Výřez z katastru nemovitostí</i>		
Poloha v krajině: Kříž se nachází na okraji lesního porostu u křižovatky dvou cest. Je umístěn na vyvýšené poloze nad obcí Palonín, tato poloha umožňuje dálkové výhledy do okolní krajiny. Kříž je vizuálně propojený s křížem na Trpíně.		
Popis objektu, současný stav: Kříž je ve velmi dobrém stavu.		
Historie objektu: Kronika Palonína popisuje kříž umístěný na pokraji lesa, který byl postaven na náklady Tomáše a Marie Čepových z Palonína č. 34. L. P. 1919. Vypovídá o tom nápis na zadní straně, v dolní části je nápis: „Tu stojí Kříž spanilý, na němž Kristus zraněný, pozdravuj ho duše má, abys byla spasena.“ Po stranách se nachází plastiky svatého Tomáše a Antonína Paduánského. Renovován firmou René Seifrid v roce 2008.		

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

*Obr. 131 - Kříž u cesty na Obectov - březen 2013,
Autor: Nina Koudelková*

Název drobné sakrální památky:	Kříž u cesty z horní části obce a cesty na Měník	kód: P07
Lokalita výskytu:	PALONÍN, k.ú. Palonín,	
Existence drobné sakrální pam.:	P	Druh drobné s.p.: K 6
Období, rok vzniku, donátor:	1910, Josef a Františka Zdráhalovi	Materiálové zprac.: KAM
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:	Kříž se nacházel u křižovatky cest, které vedly z Palonína a druhá z Loštic na Měník. V mapových podkladech není zaznamenaný.	
Zachování vazby na cestní síť:	Kříž se dnes nachází u kostela v Lošticích. Vazba na původní cestní síť byla proto přerušena.	
Poloha v krajině:	nehodnoceno	
Popis objektu, současný stav:	Kříž je v dobrém stavu.	
Historie objektu:	V kronice je zápis o tomto kříži, který byl roku 197? Rozebrán z důvodu rekonstrukce cesty, u které stál. Byl umístěn v Lošticích na farmě, kde byl roku 1998 objeven správcem loštického kostela a fary, Františkem Ehrembergerem. Ten jej převezl na faru, kde jej opravili a umístili k zadní části loštického kostela. Na zadní straně je nápis: „Zbudovali manželé Josef a Františka Zdráhalovi z Palonína č. 24. L. P. 1910“ Na přední straně je umístěna plastika sv. Izidora, patrona rolníků a místa, kde původně v Paloníně stál, se dodnes říká u Izidorka.	

Fotografie historické, současné, výtvarné zpracování atd.

Obr. 132 - Kříž u cesty z horní části obce a cesty na Měník - březen 2013, Autor: Nina Koudelková

Název drobné sakrální památky:	Boží muka u Hradské cesty	kód: P08
Lokalita výskytu:	PALONÍN, k.ú. Palonín	
Existence drobné sakrální pam.:	Z	Druh drobné s.p.: BM 1
Období, rok vzniku, donátor: 17. století	Materiálové zprac.: Z	
Ochrana památky:	Bez ochrany	
Vazba na cestní síť a hranice pozemků:		
<p>Boží muka jsou zaznamenána v mapách stabilního katastru na pozemku č. 734 označený jako obecní pastvina.</p>		
		
<p><i>Obr. 133 - Indikační skica, r. 1834</i></p>		
Zachování vazby na cestní síť:	nehodnoceno	
Poloha v krajině:	nehodnoceno	
Popis objektu, současný stav:	nehodnoceno	
Historie objektu:		
<p>Kronika Palonína (LOLEK 1913) zmiňuje zděný sloup, který stál na křižovatce cest Hradčické a Moravičanské, na místě nikomu nenáležejícímu. Měl čtyřstrannou sedlovou střechu s železným křížem. Výklenky byly po všech 4 stranách prázdné. Byla vystavěna někdy v letech 1679 – 1690, ne-li dříve, kdy na Moravě řádil asiatský mor. Oběti moru byly pohřbívány do společných hrobů, které byly kopány na půdě nikomu nepatřící. Nad těmito hroby byly stavěny sloupky, do jejichž výklenků byly zavěšovány obrazy, sošky se vztahem k umučení Páně. „Dnes tato památka zmizela úplně, čehož nemožno ani chváliti, naopak, neporozumění a neuctivost ke starým památkám lze jen litovati.“</p>		

7. Výsledky a diskuse

Na základě podrobného terénního průzkumu bylo autorkou zjištěno, že většina drobných sakrálních objektů zaznamenaných v mapových podkladech stojí na původním místě, avšak původní cestní síť je značně pozměněna. Poměrně velký problém bylo samotné objekty v mapách stabilního katastru nalézt zaznamenané. Ve většině případů se objekty nacházely v císařských otiscích, ovšem někdy pouze v indikační skice nebo nebyly zaznamenané vůbec. Objekty později vzniklé byly dohledány v mapách 3. vojenského mapování. Nejvíce dochovaných objektů se nachází v Moravičanech, nejméně v Mohelnici a v Lošticích.

V katastrálním území města Mohelnice bylo celkem popsáno 8 drobných sakrálních objektů. V území se nachází 3 kapličky, 2 kříže, z nichž jeden je nedochovaný, 2 sochy svatých, z nichž jedna je nedochovaná a Boží muka, která jsou také nedochovaná. V katastrálním území města Loštice bylo celkem popsáno 12 drobných sakrálních objektů. Největší zastoupení mají v území kříže – 3 kamenné a 1 litinový. Dále se v území nachází 3 sochy svatých, 3 zaniklá boží muka, kaplička a obrázek sv. Františka. V katastrálním území obce Moravičany bylo popsáno celkem 7 drobných sakrálních objektů – 2 kapličky a 5 křížů. Všechny stavby jsou dochované. V katastrálním území obce Palonín bylo popsáno celkem 8 drobných sakrálních objektů. Největší zastoupení mají v území kříže, kterých je 6, jsou všechny zachované, ovšem 1 z nich se dnes nachází v katastrálním území Loštice. Dále byla v území popsána kaplička a zaniklá boží muka.

Při zpracování podkladů z terénu bylo zjištěno, že hranice katastrálních území na mapách stabilního katastru se podstatně liší od současných katastrálních hranic. Je to nejspíš důsledek výstavby nové rychlostní komunikace z Olomouce do Mohelnice, která razantně zasáhla do území obcí, a bylo nutné vytýčit hranice nové. Tato skutečnost se ale žádným způsobem neprojevila v diplomové práci.

Původní cestní síť byla značně pozměněna, velká část původních tras byla rozorána a nahrazena bloky orné půdy. V území vznikly cesty nové, ovšem je jich málo a slouží zejména jako obchvaty města či zkratky. Velký zásah do prostupnosti krajiny byla ovšem výstavba rychlostní silnice R 35, která vytváří bariéru nejen pro zvěř, ale i pro člověka.

8. Závěr

Během zpracování diplomové práce autorka shromáždila velké množství informací k drobným sakrálním objektům v zájmovém území. Byl vytvořen podrobný katalog drobných sakrálních památek včetně fotodokumentace, kde byla popsána jejich poloha v krajině, poloha vůči cestní síti a k hranicím pozemků.

Podrobným terénním průzkumem bylo ověřeno dle mapových podkladů, které drobné sakrální památky zaznamenané v mapových podkladech se v území nachází a které již zanikly.

Informace k drobným sakrálním objektům byly získány zejména oslovením historiků a kronikáře obce, kteří poskytli buď přímo informace týkající se drobných sakrálních objektů v území, či odkázali autorku na literaturu věnující se tomuto tématu. Velkým překvapením bylo pro autorku poměrně málo literatury věnující se tématu drobné sakrální architektury v území. Pro území Mohelnice se jednalo pouze o literaturu psanou německy, pro ostatní území byla již literatura psaná česky.

Sestavením podrobného katalogu drobných sakrálních objektů v území autorka splnila předem stanovený cíl diplomové práce, který byl identifikace a klasifikace drobné sakrální architektury na vymezeném území Hané, a to se zaměřením na krajinářské vyhodnocení drobných sakrálních objektů (zapojení do krajinného rámce, zeleň) a především vazby těchto staveb na starou cestní síť a hranice pozemků.

Tato práce je unikátní především tím, že uceleně popisuje výskyt drobných sakrálních objektů v zájmovém území včetně všech zjištěných informací týkajících se konkrétní drobné sakrální památky, její zakres v historických mapách, současný stav i polohu v krajině.

Vzhledem k tomu, že v současné době neexistuje publikace, která by komplexně popisovala tuto problematiku v zájmovém území, je tato práce jediná svého druhu a autorka je přesvědčená, že bude přínosem nejen pro obyvatele v zájmovém území, ale i pro odbornou veřejnost.

9. Přehled literatury a použitých zdrojů

- BEČÁK J. R. et al., 1997: *Lidové umění na Hané: lidová kultura hmotná*. Boskovice: Albert, 460, [19] s. Velká edice Společnosti přátel vesnice a malého města; sv. 1.
- BLAŽÍČEK O. J. et al., 1962: *Slovník památkové péče: terminologie, morfologie, organizace*. 1. vyd. Praha: Sportovní a turistické nakl., 237, [1] s.
- BUČEK A. et LACINA J., 1995: *Přírodovědná východiska ÚSES*. In: LÖW J., et al. *Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability. Teorie a praxe*. Brno: Doplněk, 124 s.
- BUKAČOVÁ I., 2006: *Krajina a drobné památky*. In: Kaplička na návsi, křížek v polích. Almanach konference „Místní komunita a péče o drobné památky“. o.s. Drobné památky severních Čech, Česká Lípa: 68-76.
- CÍLEK V., 2002: *Krajiny vnitřní a vnější: texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. Praha: Dokořán, 231, [16] s.
- COOPEROVÁ J. C., 1999: *Ilustrovaná encyklopedie tradičních symbolů*. Vyd. 1. Praha: Mladá Fronta, 239 s.
- GÁBA Z. et al., 1998: *Loštice, město a jeho obyvatelé*. Loštice: Městský úřad Loštice, 87 s.
- GOŠ V., 2007: *Loštice: město středověkých hrncířů*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 126 s.
- HÁJEK P., 2003: *Česká krajina a baroko: urbanismus českého baroka na příkladu města Jičína a jeho okolí*. Vyd. 1. Praha: Malá Skála, 66 s.
- HEINZ-MOHR G., 1999: *Lexikon symbolů: obrazy a znaky křesťanského umění*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 318 s.
- JANÍČKOVÁ P. et ŠTĚTINOVÁ D. et TURKOVÁ A. 2004: *Adolf Kašpar a Loštice*. V Šumperku: Vlastivědné muzeum v Šumperku, 58 s.
- JÍLEK F. H., 1941: *Památky farního chrámu sv. Prokopa v Lošticích*. Loštice: Společenská knihtiskárna v Lošticích, zvláštní otisk, vlastivědný časopis Mojmírova říše, roč. IV, čísla 6-7.
- JŮVA K., 1978: *Pozemkové úpravy*. Vyd. 1. Praha.

- KLVAČ P. et MUSIL L., 2003: *O paměti křížů, Božích muk a kapliček*. In: Veronica. Časopis ochránců přírody, Brno, ZO ČSOP Veronica., vol. XVII, no. 5, s. 17-20.
- KŘUPKA V., ed., 1973: *Mohelnice včera a dnes: sborník o minulosti a současnosti Mohelnice*. Mohelnice: Komise pro oslavy 700. výročí povýšení Mohelnice na město, 204 s., [15] s. obr. příl.
- KŘUPKA V. et VAŇOUREK M., 2007: *Mohelnice ve fotografii do roku 1948*. Mohelnice: Martin Vaňourek, 55 s.
- KUČA K., 1998: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri, 952 s.
- KUNSTFELD J., 2006: *Moravičanské kapličky*. In: Hanácký kalendář 2007, s. 110-114.
- KUPKA J., 2010: *Krajiny kulturní a historické*. 1. vyd. Praha: ČVUT, 180 s.
- KVĚT R., 1999: *Poutní cesty*. In: Staré stezky. *Staré stezky: poutní cesty: soubor referátů ze 4. pracovního setkání*. 1. vyd. Brno: Památkový ústav, 1999. 82 s.
- KVĚT R., 2002a: *Základy nauky o starých stezkách: (o stibologii)*. 2. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 27 s.
- KVĚT R., 2002b: *Staré stezky v České republice*. 2. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 55 s., [1] mapová příloha.
- KVĚT R., 2002c: *Osídlování Moravy a Slezska v průběhu věků v závislosti na starých stezkách*. Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy Roč. 28, č. 1: s. [6]-8.
- KVĚT R., 2003: *Duše krajiny: staré stezky v proměnách věků*. Vyd. 1. Praha: Academia, 195 s.
- KVĚT R., 2009: *Krajina a lidé*. Zahrada – Park – Krajina, č. 1: s. [23]-28.
- KVĚT R., 2011: *Atlas starých stezek a cest na území České republiky*. Brno: Studio VIDI, 229 s.
- KYSELKA I., 2001: *Význam drobných krajinných prvků, zkušenosti s jejich obnovou u nás i v zahraničí*. In: Tvář naší země – krajina domova. Svazek 2 - Krajina jako kulturní prostor. Sborník příspěvků ke konferenci konané ve dnech 21. – 23. února. Jaroslav Bárta, Lomnice nad Popelkou: 29 – 34.

- LOKOČ R. et LOKOČOVÁ M., 2010: *Vývoj krajiny v České republice*. 1. vyd. Brno: Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 85 s.
- LOLEK J., 1913: *Paměti dědiny Palonína*
- LÖW J. et NOVÁK J., 2008: *Typologické členění krajín České republiky*. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, Ročník IX, číslo 6/2008, Ústav územního rozvoje Brno, Brno: 19-23.
- MANČAL J., 1900: *Boží muka na Humpolecku*, Časopis společnosti přátel starožitností, roč. VIII, str. 73.
- MATÁKOVÁ B., 2009: *Přednášky z předmětu Nauka o krajině II*, MENDELU Brno „nepublikováno“.
- MATÁKOVÁ B., 2011: *Drobné sakrální objekty v krajině Hornej Nitry*. Disertační práce MENDELU Lednice, „nepublikováno“: Dep.: knihovna MENDELU Lednice
- MATUSZKOVÁ J., 2000: *Znamení na cestě nebo symboly víry?*. In: *Staré stezky: znamení na cestě, historické cesty, obchodní cesty: sborník příspěvků z 5. semináře: 19. 4. 2000, Památkový ústav v Brně*. Brno: Památkový ústav, 53 s. (29-33).
- MELZER, M., ed. 1993: *Vlastivěda šumperského okresu*. 1. vyd. Šumperk: Okr. vlastivědné muzeum, 585 s., 115 obr. na příl.
- NORBERG-SCHULZ CH., 2010: *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Praha: Dokořán, 219 s.
- NOVÁK J., 1940: *Paměti moravičanského chrámu sv. Jiří a jiných náboženských památek v moravičanské farnosti*. Loštice, 16 s.
- NOVÁK J., 1993: *Dějiny Moravičan a Doubravice*. Moravičany: Obecní úřad, 199 s.
- NUSEK J. et SVOBODA J., et al. 2001: *Příběh kapliček: drobné sakrální objekty na Podblanicku*. 1.vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 132 s.
- PERŮTKA M., 1994: *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Šumperk*. Olomouc: Památkový ústav, 200 s.
- PFLEIDERER R. et MATĚJŮ J., ed. 2008: *Atributy světců*. 3., upr. vyd. Praha: Unicornis, 159 s.
- QUITT E., 1971: *Klimatické oblasti Československa*. Brno: Studia Geographica, s. 73.

- SAMEK, B., 1999: *Umělecké památky Moravy a Slezska. Díl 2, J - N*. Vyd. 1. Praha: Academia, 780 s.
- SEMOTANOVÁ E., 1998: *Historická geografie českých zemí*. Praha: Historický ústav AV ČR, 293 s. Práce Historického ústavu AV ČR. Ř. A.
- SEMOTANOVÁ E., 2001: *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. 1. vyd. Praha: Libri, 263 s.
- SPOHN M., 2008: *Stromy: nový průvodce přírodou*. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 255 s.
- SKLENIČKA P., 2003: *Základy krajinného plánování*. Praha: Naděžda Skleničková, 321 s.
- TEICHMANN, E., 1929: *Bildsäuer, Stöcke, Kreuze, Kapellen und Votivtafeln in Müglitz*. Brünn: Deutschmähr.-schles. Heimat, 18 s.
- TOMAN F., 2006: *Historický vývoj pozemkových úprav v českých zemích*. In: *Pozemkové úpravy*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR - Ústřední pozemkový úřad.
- TRPÁK P., 2001: *Krajina sakrální, animální a profánní*. In: *Tvář naší země – krajina domova. Svazek 3 – Duchovní rozměr krajiny. Sborník příspěvků ke konferenci konané ve dnech 21. – 23. února 2001*. Jaroslav Bárta, Lomnice nad Popelkou: 50-57.
- VICHROVÁ M. 2009: *Katalog objektů stabilního katastru*. Diplomová práce ZCU v Plzni „nepublikováno“
- VOREL I. et KUPKA J., 2011: *Krajinný ráz. Identifikace a hodnocení*. 1. vyd. Praha: ČVUT, 148 s.
- WATZKO K., 2010: *Drobné památky a jejich vazba na změny v krajinné či urbánní struktuře* In: *Člověk, stavba a územní plánování 4: sborník ke kolokviu*. Fakulta stavební ČVUT v Praze, katedra sídel a regionů. Praha: 121-129.

Internetové zdroje:

URL 1: http://druidova.mysteria.cz/HISTORIE/KOHOUTI_KRIZ.htm - citováno dne 16. 12. 2012

URL 2: <http://polahoda.cz/index.php?nma=news&fla=stat&nums=52> – citováno dne 22. 12. 2012

URL 3: <http://www.slovane.cz/view.php?cislocclanku=2006120001> – citováno dne 22. 12. 2012

URL 4: <http://cs.wikipedia.org/wiki/b%c5%99%c3%adza> – citováno dne 23.12.2012

URL 5: <http://oldmaps.geolab.cz/stkatr/index.html> - citováno dne 23. 12. 2012

URL6:

http://www.cuzk.cz/dokument.aspx?prareskod=208&menuid=111&akce=doc:10-katastr_historie – citováno dne 23. 12. 2012

URL 7: <http://eagri.cz/public/web/mze/pozemkove-urady/pozemkove-upravy/co-jsou-pozemkove-upravy/pozemkove-upravy-pro-obce.html> – citováno dne 25. 12. 2012

URL 8: <http://spizem.sweb.cz/cislo24.htm> - citováno dne 25. 12. 2012

URL9:http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=0&map_root=1vm - citováno dne 4. 2. 2013

URL10:

http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=0&map_root=2vm - citováno dne 4. 2. 2013

URL11:

http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=0&map_root=3vm - citováno dne 4. 2. 2013

URL 12: <http://mapy.nature.cz/> - citováno dne 28. 2. 2013

URL 13: <http://free-top.tym.cz/download.php?ds=slepa-mapa-cr> – citováno dne 8. 3. 2013

URL 14: <http://olomouc.idnes.cz/jizdni-rady-mhd-v-olomouckem-kraji-d52-/olomouc-zpravy.aspx?y=olomouc/mhd-olomoucky-kraj.htm> - citováno dne 8.3.2013

URL 15: <http://www.mapy.cz/#x=16.922015&y=49.777347&z=12&c=2-8-3-15-25-H&l=15> – citováno dne 9. 3. 2013

URL 16: <http://www.mapy.cz/#x=16.934826&y=49.741872&z=12&c=2-8-3-15-25-H&l=15> – citováno dne 9. 3. 2013

URL 17: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/1854-1/1854-1-004_index.html - citováno dne 9. 3. 2013

URL 18: <http://www.mapy.cz/#x=16.962966&y=49.758130&z=13&c=2-8-3-15-25-H&l=15> – citováno dne 9. 3. 2013

URL 19: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/2218-1/2218-1-003_index.html - citováno dne 9. 3. 2013

URL 20: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/2218-1/2218-1-002_index.html - citováno dne 9. 3. 2013

URL 21: <http://www.mapy.cz/#x=16.953616&y=49.728639&z=13&c=2-8-3-15-25-H&l=15> – citováno dne 9. 3. 2013

URL 22: http://oldmaps.geolab.cz/stkatr/zoom/zoom_htm/ - citováno dne 15. 3. 2013

URL 23: http://archivnimapy.cuzk.cz/index_download.html - citováno dne 15. 3. 2013

Zdroje mapových podkladů v katalogu:

MOHELNICE:

Stabilní katastr (indikační skici):

<http://www.mza.cz/indikacniskici/#> - signatura MOR295718340 – rok 1834 - citováno dne 4. 3. 2013

Stabilní katastr (císařské otisky):

http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_query_01.html?mapno_cm=m1841-1 – citováno dne 4. 3. 2013

Mapy 3. vojenského mapování (speciální mapa 1:75 000):

http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=800&lang=cs&z_width=400&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=75&map_list=4058

– citováno dne 4. 3. 2013

Katastr nemovitostí:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=698032&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka> – citováno dne 4. 3. 2013

LOŠTICE:

Stabilní katastr (indikční skici):

<http://www.mza.cz/indikacniskici/#> - signatura MOR134418340 – rok 1834 – citováno dne 5. 3. 2013

Stabilní katastr (císařské otisky):

http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_query_01.html?mapno_cm=m1608-1 – citováno 5. 3. 2013

Mapy 3. vojenského mapování (1:25 000):

http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/topo/4158/4158-002_index.html - reambulováno roku 1931 – citováno dne 5. 3. 2013

oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=800&lang=cs&z_width=400&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=25&map_list=4158_1 – z roku 1876 - citováno dne 5. 3. 2013

Katastr nemovitostí:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=686883&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka> – citováno dne 5. 3. 2013

MORAVIČANY:

Stabilní katastr (indikční skici):

<http://www.mza.cz/indikacniskici/#> - signatura MOR157418340 – rok 1834 – citováno dne 6. 3. 2013

Stabilní katastr (císařské otisky):

http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_query_01.html?mapno_cm=m1854-1 – citováno 6. 3. 2013

Katastr nemovitostí:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=698610&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka> – citováno dne 6. 3. 2013

PALONÍN:

Stabilní katastr (indikční skici):

<http://www.mza.cz/indikacniskici/#> - signatura MOR189118340 – rok 1834 – citováno dne 8. 3. 2013

Stabilní katastr (císařské otisky):

http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_query_01.html?mapno_cm=m2218-1 – citováno dne 8. 3.

Katastr nemovitostí:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=717479&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka> – citováno dne 8. 3. 2013

10. Seznam obrázků

- Obr. 1 - typ smírčího kříže, předloha smírčí kříž u kapličky sv. Floriána v Moravičanech, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 2 - typ smírčího kříže, předloha kříž s rytinou meče na návsi v Rájci, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 3 - dřevěný kříž, předloha Radmilovský kříž nad Bludovem, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 4 - dřevěný kříž s korpusem Krista, předloha kříž v Bludově, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 5 - kamenný kříž, předloha kříž u staré cesty na Mladeč v Měníku, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 6 - litinový kříž, předloha kříž u silnice do Liboše v Hnojicích, okr. Olomouc, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 7 - kohoutí kříž, předloha kříž v Kašperských Horách, okr. Klatovy, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 8 - sloupková boží muka, předloha boží muka v poli u cesty do Mohelnice, Úsov okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 9 - sloupková boží muka, předloha boží muka n návsi ve Smržicích, okr. Prostějov, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 10 - hranolová boží muka, předloha boží muka v Čechovicích, okr. Prostějov, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 11 - lidová poklona, předloha poklona sv. Janu z Nepomuku, Hamry okr. Prostějov, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 12 - výklenková kaplička, předloha kaplička v Savíně, okr. Olomouc, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 13 - prostorová kaplička, předloha kaplička u Joséfka, Stavenice, okr. Šumperk, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 14 - dřevěná zvonička, předloha zvonička ve Lhotě u Litovle, okr. Olomouc, perokresba, autor: Nina Koudelková
- Obr. 15 - Mapové značky drobných sakrálních objektů na mapách stabilního katastru, Zdroj: URL 22
- Obr. 16 - Mapové značky drobných sakrálních objektů na mapách 3. vojenského mapování, Zdroj: URL 23
- Obr. 17 - Vývojová schémata, Zdroj: WATZKO (2010)
- Obr. 18 - Umístění zájmového území v rámci České republiky a v rámci kraje, Zdroj: URL 13, 14
- Obr. 19 - Půdorys města dle stabilního katastru r. 1834, Zdroj: SAMEK (1999)
- Obr. 20 - Současný stav, ortofoto snímek, Zdroj: URL 15
- Obr. 21 – Půdorys města dle stabilního katastru r. 1834, Zdroj: SAMEK (1999)
- Obr. 22 - Současný stav, ortofoto snímek, URL 16
- Obr. 23 - Půdorys obce dle stabilního katastru r. 1834, Zdroj: URL 17
- Obr. 24 - Současný stav, ortofoto snímek, Zdroj: URL 18

- Obr. 25 - Půdorys obce dle stabilního katastru r. 1834, Zdroj: URL 19, 20
- Obr. 26 - Současný stav, ortofoto snímek, Zdroj: URL 21
- Obr. 27 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 28 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 29 (vlevo) - Kaplička sv. Šebestiána – datace 40. - 50. léta 20. století; Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,1
- Obr. 30 (vpravo) - Kaplička sv. Šebestiána - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 31 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 32 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 33 (vlevo) - Kaplička sv. Marka – datace asi 60. léta 20. století, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6335,3
- Obr. 34 (vpravo) - Kaplička sv. Marka - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 35 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 36 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 37 - Kaplička sv. Linhart - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 38 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 39 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 40 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 41 - Černý kříž – 70. léta 20. století, Autor: Jaromír Vítek, soukromá sbírka
- Obr. 42 - Černý kříž - březen 2013, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 43 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 44 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 45 - Výřez z mapy 3. vojenského mapování, 1:75 000
- Obr. 46 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 47 (vlevo) - Socha sv. Jana Nepomuckého, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,12
- Obr. 48 (vpravo) - Socha sv. Jana Nepomuckého - březen 2013, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 49 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 50 (vlevo) - Mariánský sloup - datace 70. léta 20. století, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,6
- Obr. 51 (vpravo) - Mariánský sloup - datace 50. léta 20. století, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,7
- Obr. 52 - Boží muka u bývalé cihelny, datace 40. – 50- léta 20. století, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Muzea v Mohelnici, inventární číslo: H 6314,4
- Obr. 53 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 54 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 55 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 56 (vlevo) - Kaplička na Chlomku, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 2665
- Obr. 57 (vpravo) - kaplička na Chlomku - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

- Obr. 58 - Kaplička na Chlomku - Fotografie manželky Adolfa Kašpara u kapličky, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, Památník Adolfa Kašpara v Lošticích, inventární číslo: AK 651
- Obr. 59 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 60 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 61 - Socha Panny Marie Sedmibolestné - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 62 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 63 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 64 (vlevo) - Socha sv. Jana Nepomuckého - září 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 65 (vpravo) - Socha sv. Jana Nepomuckého, detail - září 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 66 - Mapa 3. vojenského mapování
- Obr. 67 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 68 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 69 - Socha Panny Marie - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 70 - Mapa 3. vojenského mapování, r. 1931
- Obr. 71 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 72 - Kříž na Bradlci - září 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 73 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 74 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 75 - kříž U Valchy - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 76 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 77 - Mapa 3. vojenského mapování
- Obr. 78 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 79 - Kříž Na Lušti - září 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 80 - Kapusta hrozí městu, Švec a knejp I. Hermanna – Autor Adolf Kašpar, perokresba z roku 1931, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, Památník Adolfa Kašpara v Lošticích, inventární číslo: AK 442
- Obr. 81 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 82 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 83 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 84 - Kříž u JZD - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 85 - Mapa 3. vojenského mapování
- Obr. 86 (vlevo) - Boží muka Na Pešti, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 2667
- Obr. 87 (vpravo) - Boží muka Na Pešti, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 2712,3
- Obr. 88 - Mapa 3. vojenského mapování
- Obr. 89 - Boží muka na Hoplíčkově louce, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 2666
- Obr. 90 - Císařský otisk, r. 1834

- Obr. 91 (vlevo) - Obrázek sv. Františka v Lišínách, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, historická podsbírka Havelkova muzea v Lošticích, inventární číslo: H 3912,5
- Obr. 92 (vpravo)- Obrázek sv. Františka v Lišínách - březen 2013, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 93 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 94 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 95 - Kaplička sv. Cyrila a Metoděje - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 96 - Kaplička sv. Cyrila a Metoděje, velikonoční pohlednice, akvarel z roku 1926, autor: Adolf Kašpar, Zdroj: Vlastivědné muzeum v Šumperku, Památník Adolfa Kašpara v Lošticích, inventární číslo:AK 1963
- Obr. 97 - Kaplička sv. Cyrila a Metoděje, Název: U kapličky, akvarel z roku 1920, autor: Adolf Kašpar, Zdroj: JANÍČKOVÁ P. et ŠTĚTINOVÁ D. et TURKOVÁ A. (2004)
- Obr. 98 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 99 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 100 - Kaplička Nejsvětější Trojice - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 101 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 102 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 103 - Zháněliv kříž - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 104 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 105 - Kříž u cesty do Loštic - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 106 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 107 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 108 - Kříž u cesty do Mohelnice I - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 109 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 110 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 111 - Kříž u cesty do Mohelnice II. - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 112 - Císařský otisk, r. 1834
- Obr. 113 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 114 - Kříž u bývalé cesty k Doubravici - březen 2013, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 115 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 116 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 117 - Kaplička sv. Pavlína - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 118 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 119 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 120 - Kříž u bývalé cesty do Loštic - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 121 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 122 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 123 - Kříž " Na Trpíně" - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková
- Obr. 124 - Indikační skica, r. 1834
- Obr. 125 - Výřez z katastru nemovitostí
- Obr. 126 - Kříž u Hradské a Doubravické cesty - srpen 2012, Autor: Nina Koudelková

Obr. 127 - Císařský otisk, r. 1834

Obr. 128 - Výřez z katastru nemovitostí

Obr. 129 - Kříž u rychlostní silnice - duben 2013, Autor: Nina Koudelková

Obr. 130 - Výřez z katastru nemovitostí

Obr. 131 - Kříž u cesty na Obectov - březen 2013, Autor: Nina Koudelková

Obr. 132 - Kříž u cesty z horní části obce a cesty na Měník - březen 2013, Autor: Nina Koudelková

Obr. 133 - Indikační skica, r. 1834

11. Seznam příloh

Příloha č. 1 – Drobná sakrální architektura a vývoj cestní sítě v k.ú. Mohelnice

Příloha č. 2 - Drobná sakrální architektura a vývoj cestní sítě v k.ú. Loštice

Příloha č. 3 - Drobná sakrální architektura a vývoj cestní sítě v k.ú. Moravičany

Příloha č. 4 - Drobná sakrální architektura a vývoj cestní sítě v k.ú. Palonín